

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2016-2017

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jan Motáň

Úloha Policie České republiky v rámci přípravného řízení

Praha 2017

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jiří Víšek

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED STUDIES

2016-2017

BACHELOR THESIS

Jan Motán

**Role of the Police of the Czech Republic in preliminary
proceedings**

Prague 2017

The Bachelor Thesis Work Supervisor: Mgr. Jiří Víšek

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Jan Motáň

Poděkování

Děkuji tímto vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Jiřímu Víškovi, za ochotné a vstřícné vedení mé práce a za poskytnutí cenných rad při jejím zpracování.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá trestním řízením se zaměřením na přípravné řízení a úlohy a postupy policejního orgánu, které jsou v rámci přípravného řízení prováděny. V teoretické části práce je charakterizováno trestní řízení; jednotlivá stádia trestního řízení; subjekty, se kterými se v rámci trestního řízení můžeme setkat. Dále jsou v práci uvedeny základní zásady trestního řízení. Stěžejní částí této práce je přípravné řízení, jakož první stádium trestního řízení. Toto je dále rozebráno na postup před zahájením trestního stíhání, tzv. prověřování a postup po zahájení trestního stíhání, tzv. vyšetřování. V jednotlivých fázích přípravného řízení jsou blíže stanoveny úkoly a postupy policejních orgánů. Na teoretickou část této práce navazuje praktická část, ve které jsem se zaměřil na modelovou situaci konkrétního případu, který jsem vyšetřoval a to za účelem lepšího pochopení teoretických poznatků a celkově celého přípravného řízení.

Klíčová slova

Prověřování, přípravné řízení, stádia trestního řízení, subjekty trestního řízení, trestní řízení, trestní řád, zásady trestního řízení, vyšetřování.

Annotation

This thesis deals with criminal procedures, focusing on pre-trial procedures, the tasks and procedures of the police authority which are conducted within pre-trial procedures. The theoretical part of thesis characterizes a criminal proceeding; individual stages of criminal proceedings and subjects which we may meet in the context of criminal procedures. Further, there are the basic principles of criminal procedures. The key part of this thesis is pre-trial procedure, as the first stadium of criminal procedure. This is analyzed further to procedure before the initiation of prosecution so called the examining and procedure after initiation of prosecution so called investigation. In individual stages of pre-trial procedures are further defined tasks and procedures of police authorities. The theoretical part is followed by a practical part in which I focused on a model situation of a particular case, which I had investigated, for a better understanding of theoretical knowledge and overall of the entire pre-trial procedures.

Keywords

Criminal proceedings, criminal procedure, Investigation, preliminary proceedings, principles of criminal proceedings, screening, stage of criminal proceedings, subjects of criminal proceedings.

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 TRESTNÍ ŘÍZENÍ.....	11
1.1 Orgány činné v trestním řízení.....	12
1.2 Další subjekty v rámci trestního řízení	16
1.2.1 Osoby, proti kterým se trestní řízení vede	16
1.2.2 Obhájce	17
1.2.3 Poškozený	17
1.2.4 Zúčastněná osoba	18
1.2.5 Zástupce zájmového sdružení občanů.....	18
1.2.6 Orgán sociálně-právní ochrany dětí	18
1.2.7 Svědci.....	18
1.2.8 Znalci	19
1.2.9 Zákonný zástupce obviněného, zapisovatel, vyšší soudní úředník, probační úředník, tlumočnick.....	19
2 ZÁSADY TRESTNÍHO ŘÍZENÍ.....	21
2.1 Obecné zásady trestního řízení	21
2.1.1 Stíhání jen ze zákonných důvodů.....	21
2.1.2 Spolupráce orgánů činných v trestním řízení se zájmovými sdruženími občanů	22
2.1.3 Zásada obhajoby	22
2.2 Zásady zahájení trestního řízení	23
2.2.1 Zásada oficiality.....	23
2.2.2 Zásada legality	24
2.2.3 Zásada obžalovací.....	24
2.3 Zásady dokazování	25
2.3.1 Zásada vyhledávací	25
2.3.2 Zásada bezprostřednosti a ústnosti.....	25
2.3.3 Zásada presumpce nevinny	26
2.3.4 Zásada volného hodnocení důkazů	26
2.4 Zásada veřejnosti	26
2.5 Zásada zjištění skutkového stavu věci	26
3 STÁDIA TRESTNÍHO ŘÍZENÍ.....	28

4	PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ.....	32
4.1	Postup před zahájením trestního stíhání (prověřování)	33
4.1.1	Lhůty ke skončení prověřování.....	36
4.1.2	Odložení nebo jiné vyřízení věci	37
4.2	Postup po zahájení trestního stíhání (vyšetřování)	39
4.2.1	Usnesení o zahájení trestního stíhání	39
4.2.2	Výslech obviněného	41
4.2.3	Další postup v rámci vyšetřování.....	42
4.2.4	Skončení vyšetřování	42
4.2.5	Lhůty ke skončení vyšetřování	44
4.2.6	Možnosti skončení vyšetřování (přípravného řízení).....	44
	PRAKTICKÁ ČÁST	48
5	MODELOVÁ SITUACE.....	48
5.1	Oznámení dopravní nehody a prvotní úkony na místě	48
5.2	Úkony na pracovišti	51
5.3	Postup vyšetřovatele v rámci prověřování.....	53
5.4	Postup vyšetřovatele v rámci vyšetřování	56
	ZÁVĚR	59
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	61
	SEZNAM ZKRATEK	62

ÚVOD

Jako téma své bakalářské práce jsem si zvolil téma Úloha Policie České republiky v rámci přípravného řízení. Policie i přípravné řízení je mi velmi blízké, jelikož již 11 let pracuji u Policie České republiky. Přípravné řízení a jeho jednotlivé fáze, jako je prověřování a vyšetřování, tak můžu posoudit jak z pohledu řadového policisty v uniformě, tak i ze současného pohledu vyšetřovatele Služby kriminální policie a vyšetřování.

Každý, kdo se v dnešní době dívá na televizi, sleduje zprávy na internetu či v jiných médiích, neustále slyší, že proti té a té osobě je vedeno trestní řízení, vedeno vyšetřování, byly zahájeny úkony trestního řízení, bylo zahájeno trestní stíhání, byl vydán odsuzující rozsudek, bylo podáno odvolání a mnoho dalšího. Člověk méně znalý trestního práva, v tomto může mít trochu zmatek.

Cílem této práce je běžnému čtenáři přiblížit trestní řízení a jeho průběh, pro následnou lepší orientaci v této problematice. Trestní řízení je však velmi obsáhlé a není možné všechny informace uvést v této bakalářské práci.

První kapitola této práce obecně popisuje trestní řízení. V této kapitole, je mimo jiné zmíněno, že trestní řízení je zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení. Právě v podkapitolách této kapitoly jsou definovány orgány činné v trestním řízení, jako je policejní orgán, soud, státní zástupce a další subjekty trestního řízení, které se v rámci trestního řízení nejčastěji vyskytují.

Druhá kapitola bakalářské práce pojednává o základních zásadách trestního řízení, které jsou základem trestního řízení, na kterém je vybudována organizace českého trestního řízení. Přísné a přesné dodržování zásad trestního řízení, vytváří předpoklady pro zabezpečení základních lidských práv.

V rámci třetí kapitoly jsou charakterizována jednotlivá stadia trestního řízení, jako je přípravné řízení, předběžné projednání obžaloby, hlavní líčení, odvolávací řízení a vykonávací řízení. Cílem je přiblížit jednotlivá stadia trestního řízení a jejich vzájemnou návaznost a propojení.

Stěžejní částí této práce je přípravné řízení, jakožto první stádium trestního řízení, které je dále rozděleno na postup před zahájením trestního stíhání, tzv. vyšetřování a

postup po zahájení trestního řízení, tzv. vyšetřování. V jednotlivých fázích přípravného řízení jsou blíže specifikovány postupy a úlohy policejního orgánu.

Z teoretické části poté práce přechází do praktické části, v níž jsou využity teoretické poznatky na konkrétním modelovém příkladu a to spáchání přečinu usmrcení z nedbalosti podle ustanovení § 143 odst. 1,2 trestního zákoníku. Zde je zahrnut celý postup policejního orgánu a to od příjmu oznámení, přes jednotlivé úkoly ve fázi prověřování a následně i fázi vyšetřování.

Cílem práce je uvést do problematiky trestního řízení a ve spojení s uvedeným modelovým příkladem, blíže přiblížit tuto problematiku.

TEORETICKÁ ČÁST

1 TRESTNÍ ŘÍZENÍ

Pokud se řekne trestní řízení, tak si asi každý, alespoň částečně dokáže představit, o co jde. „*Trestní řízení je zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení, případně i jiných osob zúčastněných na trestním řízení, jehož účelem je náležitě zjistit, zda byl trestný čin spáchán, a je-li tomu tak, zjistit jeho pachatele a uložit mu podle zákona trest nebo ochranné opatření, učiněné rozhodnutí vykonat, případně jeho výkon zařídit, dále působit k upevnování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti a výchově občanů.*“¹ Můžeme tedy říci, že trestní řízení je vedeno dle trestního řádu a to orgány činnými v trestním řízení, jako je například policie, státní zastupitelství, soudy. Nejdříve je nutné ze strany policejního orgánu zjistit, zda se vůbec nějaký trestný čin stal, zjistit jeho pachatele a podle zákona jej potrestat, což už je v kompetenci soudů. Pokud se nad touto definicí zamyslí člověk, který s trestním právem procesním nepřijde do styku, tak se mu celý průběh trestního řízení může zdát velmi jednoduchý. Zkrátka si řekne, že policie někoho chytí například u nějaké krádeže či při jiném trestném činu, a následně pachatele předá soudu a tento mu dá nějaký trest, pošle jej do vězení a věc je vyřešena. V praxi tomuto však vůbec není.

Trestní řízení je velmi složitý proces a jakákoliv procesní chyba, může mít na průběh trestního řízení fatální následky. To znamená, že i v případě, kdy je pachatel trestného činu zadržen bezprostředně po spáchání trestného činu i s ukradenými věcmi, může vyváznout bez trestu. Trestní řízení může většina lidí ze svého pohledu považovat jako jeden celek. Trestní řízení však můžeme rozdělit do 5 stádií neboli fází trestního řízení. Jde o přípravné řízení, předběžné projednání obžaloby, hlavní líčení, odvolávací řízení a vykonávací řízení. Tato uvedená stádia budou blíže rozebrána v následující kapitole. V souvislosti s trestním řízením je nutné zmínit pojem, který je uveden v jeho charakteristice, a to jsou orgány činné v trestním řízení. Co nebo kdo to jsou orgány činné v trestním řízení, je blíže rozebráno v následující podkapitole.

¹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 17. ISBN 978-80-8757-644-1

1.1 ORGÁNY ČINNÉ V TRESTNÍM ŘÍZENÍ

Pojem orgány činné v trestním řízení a jeho výklad je zakotven v § 12 trestního řádu, kde je uvedeno: „*Orgány činnými v trestním řízení se rozumějí soud, státní zástupce a policejní orgán.*“²

Policejní orgán

Policejními orgány se rozumějí:

„a) útvary Policie České republiky;

b) Generální inspekce bezpečnostních sborů v řízení o trestných činech příslušníků Policie České republiky, příslušníků Vězeňské služby České republiky, celníků anebo zaměstnanců České republiky zařazených k výkonu práce ve Vězeňské službě České republiky anebo v Celní správě České republiky, spáchaných v souvislosti s plněním jejich pracovních úkolů;

c) pověřené orgány Vězeňské služby České republiky v řízení o trestných činech osob ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody a zabezpečovací detence, spáchaných ve vazební věznici, věznici nebo ústavu pro výkon zabezpečovací detence;

d) pověřené celními orgány v řízení o trestných činech spáchaných porušením;

1. celních předpisů a předpisů o dovozu, vývozu nebo průvozu zboží, a to i v případech, kde se jedná o trestné činy příslušníků ozbrojených sil nebo bezpečnostních sborů;

2. právních předpisů při umístění a pořízení zboží v členských státech Evropské unie, je-li toto zboží dopravováno přes státní hranice České republiky;

3. daňových předpisů upravujících daň z přidané hodnoty;

4. daňových předpisů v případech, kdy jsou celní orgány správcem daně podle jiných právních předpisů;

² § 2 odst. 1, Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním [online]. © 1998 – 2017 [cit. 2017-01-05]. Dostupné z: http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni_rad/cast1h1.aspx

e) pověřené orgány Vojenské policie v řízení o trestných činech příslušníků ozbrojených sil a osob, které páchají trestnou činnost proti příslušníkům ozbrojených sil ve vojenských objektech anebo proti vojenským objektům, vojenskému materiálu nebo ostatnímu majetku státu, s nímž jsou příslušné hospodařit. Ministerstvo obrany nebo jím zřízené organizační složky státu nebo s nímž jsou příslušné hospodařit anebo s nímž mají právo hospodařit státní organizace nebo založené Ministerstvo obrany;

f) pověřené orgány Bezpečnostní informační služby v řízení o trestných činech příslušníků Bezpečnostní informační služby;

g) pověřené orgány Úřadu pro zahraniční styky a informace v řízení o trestných činech příslušníků Úřadu pro zahraniční styky a informace;

h) pověřené orgány Vojenského zpravodajství v řízení o trestných činech Vojenského zpravodajství;

i) pověřené orgány Generální inspekce bezpečnostních sborů v řízení o trestných činech příslušníků Generální inspekce bezpečnostních sborů nebo o trestných činech zaměstnanců České republiky, zařazených k výkonu práce v Generální inspekci bezpečnostních sborů.“³

„Policejní orgán má odpovědnost za splnění povinností týkajících se prevence a odhalování porušení zákona, včetně vypátrání pachatele a objasnění skutečností důležitých pro posouzení případu.“⁴

Vzhledem k tomu, že vymezení pojmu policejní orgán je dosti obsáhlé, bude tento pojem v práci dále používán v souvislosti s pořádkovou policií (policisty obvodních oddělení) a Službou kriminální policie a vyšetřování (SKPV).

Policejní orgán hraje v rámci trestního řízení velmi důležitou roli a to zejména v přípravném řízení, na kterém se nejvíce podílí. Policejní orgán dále úzce spolupracuje

³ Zákon č. 141/1961 Sb., *Trestní řád, ve znění pozdějších předpisů*. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 5. 1. 2017]

⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád*, 6. vydání, nakladatelství C. H. Beck, Praha 2008, s. 79. ISBN 978-80-7400-043-0

s dozorujícím státním zástupcem příslušného státního zastupitelství, se kterým konzultuje jednotlivé procesní úkony, případné postupy, tak aby bylo přípravné řízení a celkově trestní řízení provedeno co nejvíce kvalitně.

Státní zástupce

„Státní zástupce vykonává dozor nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení a odpovídá za rozhodnutí v přípravném řízení.“⁵ Jak již bylo zmíněno u policejního orgánu, tak státní zástupce od prvopočátku zahájení úkonů trestního řízení podle § 158 odst. 3 tr. řádu, spolupracuje s policejním orgánem. Dohlíží, aby policejní orgán postupoval v souladu se zákonem a dle zásad trestního řízení. Rozhoduje o případném postupu policejního orgánu, může si vyžadovat trestní spisy k jejich prostudování, může prodloužit lhůtu prověřování nebo vyšetřování. Dále podává k soudu obžaloby, případně návrhy na potrestání. Státní zástupce má právo jako například obžalovaný nebo poškozený, podat proti vydanému rozhodnutí soudu odvolání.

Soud

„Úkolem soudu je rozhodnutí o vině či nevině obžalovaného a případně o uložení trestu a ochranného opatření nebo jen jednoho z nich.“⁶ Je-li ze strany státního zástupce podána obžaloba nebo návrh na potrestání, dostává se trestní věc k soudu.

Tedy z přípravného řízení se věc dostává do dalšího stádia trestního řízení a to předběžného podání obžaloby, pokud je to nutné, nebo přímo do hlavního líčení. Tam se již rozhoduje o shora uvedené vině či nevině obžalovaného a o jeho trestu. V České republice máme tyto soudy: Nejvyšší soud, Vrchní soud, Krajské soudy, Okresní soudy.

„Okresní soud se skládá z předsedy soudu, místopředsedy nebo místopředsedů soudu, předsedů senátu a dalších soudců. Rozhodovací činnost okresního soudu vykonávají soudci a přísedící. Okresní soud rozhoduje v případech stanovených zákony o řízení před soudy v senátech nebo samosoudcem. Senáty okresního soudu se skládají

⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád*, 6. vydání, nakladatelství C. H. Beck, Praha 2008, s. 79. ISBN 978-80-7400-043-0

⁶ Tamtéž, s. 79.

*z předsedy senátu a dvou přísedících. Samosoudcem je předseda senátu nebo soudce. Předsedou senátu může být pouze soudce.*⁷

„Krajský soud se skládá z předsedy soudu, místopředsedy soudu, předsedů senátu a dalších soudců. Rozhodovací činnost krajského soudu vykonávají soudci a přísedící. Krajský soud rozhoduje v senátech; samosoudci rozhodují v případech stanovených zákony o řízení před soudy (podle trestního řádu nerozhoduje v trestním řízení krajský soud nikdy samosoudcem). Senáty krajského soudu se skládají

- a) z předsedy senátu a dvou přísedících, jestliže rozhodují jako soudy prvního stupně v trestních věcech,*
- b) z předsedy senátu a dvou soudců v ostatních případech (v trestním řízení jako soudy odvolací).*⁸

*„Vrchní soud se skládá z předsedy soudu, místopředsedů soudu, předsedů senátu a dalších soudců. Rozhodovací činnost vrchního soudu vykonávají soudci. Vrchní soud rozhoduje v senátech složených z předsedů senátu a dvou soudců.*⁹

*„Nejvyšší soud se skládá z předsedy soudu, místopředsedy soudu, předsedů kolegií, předsedů senátů a dalších soudců. Soudci Nejvyššího soudu je jmenován alespoň jeden asistent soudce. Rozhodovací činnost Nejvyššího soudu vykonávají soudci. Nejvyšší soud České republiky rozhoduje v senátech nebo ve velkých senátech kolegií.*¹⁰

⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád*, 6. vydání, nakladatelství C. H. Beck, Praha 2008, s. 156

⁸ Tamtéž, s. 157.

⁹ Tamtéž, s. 157.

¹⁰ Tamtéž, s. 157.

1.2 DALŠÍ SUBJEKTY V RÁMCI TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

V rámci trestního řízení, kromě orgánů činných v trestním řízení, figurují i další subjekty trestního řízení. Jedná se o subjekty, které mají svým způsobem vliv na průběh trestního řízení, tyto osoby mají svá procesní práva, ale také určité povinnosti.

1.2.1 OSOBY, PROTI KTERÝM SE TRESTNÍ ŘÍZENÍ VEDE

Mezi důležité subjekty trestního řízení patří bezpochyby osoby, proti kterým se trestní řízení vede. Jedná se o osobu **podezřelého, obviněného, obžalovaného a odsouzeného**. Konkrétní postavení se odvíjí od jednotlivých stádií trestního řízení.

Osobou podezřelou je myšlena osoba, která byla ze strany policejního orgánu zadržena podle § 76 odst. 1 tr. řádu, jako osoba podezřelá ze spáchání trestného činu, nebo osoba, které bylo sděleno podezření ze spáchání trestného činu ve zkráceném přípravném řízení podle § 179b odst. 3 tr. řádu. Osoba je označována za podezřelého v rámci prvního stádia trestního řízení, tedy přípravného řízení, a to v jeho fázi prověřování.

Pokud bylo proti osobě zahájeno trestní stíhání a to usnesením podle § 160 odst. 1 tr. řádu, je osoba již v postavení obviněného. Stále se nachází v prvním stádiu trestního řízení, tedy přípravného řízení, ale již v jeho druhé fázi, kterou je vyšetřování. Z osoby se dále stává obviněný, pokud byla věc vedena ve zkráceném přípravném řízení a návrh na potrestání ze strany státního zástupce, byl doručen soudu. Dnem doručení návrhu na potrestání soudu se tak zahajuje trestní stíhání osoby a tato je již v postavení obviněného.

V případě nařízení hlavního líčení ze strany soudu, stává se z obviněného obžalovaný. V postavení obžalovaného tento setrvává až do vydání odsuzujícího rozsudku soudu, kdy nabytím právní moci rozsudku se z obžalovaného stává odsouzený. V rámci trestního řízení nemusí osoba, proti které se trestní řízení vede, projít každý procesním postavením v trestním řízení. Někdy může věc skončit již v přípravném řízení, například odložením věci nebo zastavením trestního stíhání atd.

1.2.2 OBHÁJCE

„Obhájcem v trestním řízení může být jen advokát. Pro jednotlivé úkony trestního řízení, s výjimkou řízení před krajským soudem jako soudem prvního stupně, před vrchním soudem a nejvyšším soudem, se může obhájce dát zastoupit koncipientem.“¹¹

Obhájce v mnoha případech bývá součástí trestního řízení, ale v některých případech nemusí být jeho součástí. Obviněný má podle § 33 odst. 1 tr. řádu možnost zvolit si obhájce. Pokud jej obviněný tedy nepotřebuje, nemusí být obhájce nutně osobou, účastnící se trestního řízení, pokud ovšem nejsou dány důvody nutné obhajoby. Důvody nutné obhajoby jsou zakotveny v § 36 trestního řádu. V tomto případě, pokud si obviněný sám obhájce nezvolí, je mu soudně přidělen. Obecně má obhájce za úkol, poskytnout obviněnému určitou právní pomoc.

1.2.3 POŠKOZENÝ

„Ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil (poškozený), má právo činit návrh na doplnění dokazování, nahlížet do spisů (§ 65), zúčastnit se sjednání dohody o vině a trestu, zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání konaného o odvolání nebo o schválení dohody o vině a trestu a před skončením řízení se k věci vyjádřit.“¹²

Poškozený může být zastupován zmocněncem na základě písemné plné moci, případně zákonným zástupce či ustanoveným opatrovníkem. Poškozeným může být v trestním řízení jak fyzická osoba, tak i právnická osoba.

¹¹ § 35 odst. 1, Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním [online]. © 1998 – 2017 [cit. 2017-01-05]. Dostupné z: http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni_rad/cast1h1.aspx

¹² § 43 odst. 1, Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 5. 1. 2017]

1.2.4 ZÚČASTNĚNÁ OSOBA

Termín zúčastněná osoba je zakotven v § 42 tr. řádu, kde je v prvním odstavci uvedeno: „*Tomu, jehož věc byla zabrána nebo podle návrhu má být zabrána (zúčastněná osoba), musí být poskytnuta možnost, aby se k věci vyjádřil; může být přítomen při hlavním líčení a veřejném zasedání, činit při nich návrhy, nahlížet do spisů (§ 65) a podávat v případech tímto zákonem stanovených opravné prostředky.*“¹³

Z uvedeného lze tedy odvodit, že zúčastněnou osobou je ten, kdo má na trestním řízení právní zájem. V praxi se většinou jedná například o manželku obviněného, kdy věc, co má být zabrána, je třeba ve společném jmění manželů.

1.2.5 ZÁSTUPCE ZÁJMŮVÉHO SDRUŽENÍ OBČANŮ

V tomto případě se jedná o odborové organizace, organizace zaměstnavatelů a ostatní občanská sdružení, církve, náboženské společnosti, právnické osoby sledující charitativní účely. Tento účastník má právo podávat záruku za nápravu obviněného, záruku za vazbu, podávat za odsouzeného žádost o udělení milosti a o zahlazení odsouzení apod.

1.2.6 ORGÁN SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ

Uvádí se též pod označením OSPOD. Tyto orgány vystupují pouze v řízení trestních věcí mladistvých, které upravuje zvláštní zákon o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb.

1.2.7 SVĚDCI

*„Každý je povinen na předvolání se dostavit a vypovídat jako svědek o tom, co je mu známo o trestném činu a o pachateli nebo o okolnostech důležitých pro trestní řízení.“*¹⁴

¹³ § 42 odst. 1, *Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád, ve znění pozdějších předpisů*. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 5. 1. 2017]

¹⁴ § 97, *Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád, ve znění pozdějších předpisů*. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 5. 1. 2017]

Takto je svědek vymezen v trestním řádu. Svědkem je tedy fyzická osoba, která svými smysly vnímala určité skutečnosti o trestném činu. Vnímala například průběh trestného činu nebo jeho pachatele. Svědek je subjekt trestního řízení v případě, že uplatňuje nárok na svědečné.

1.2.8 ZNALCI

„Je-li k objasnění skutečnosti důležité pro trestní řízení třeba odborných znalostí, vyžádá orgán činný v trestním řízení odborné vyjádření. Jestliže pro složitost posuzované otázky takový postup není postačující, přibere orgán činný v trestním řízení a v řízení před soudem předseda senátu znalce.“¹⁵ Jedná se například o soudní znalce z oblasti zdravotnictví, silniční doprava apod. Pokud znalec uplatňuje nárok na znalečné, je subjektem trestního řízení.

1.2.9 ZÁKONNÝ ZÁSTUPCE OBVINĚNÉHO, ZAPISOVATEL, VYŠŠÍ SOUDNÍ ÚŘEDNÍK, PROBAČNÍ ÚŘEDNÍK, TLUMOČNÍK

Zákonný zástupce obviněného - zastupuje mladistvého nebo osobu, která je zbavena či omezena způsobilosti k právním úkonům. Zpravidla je to rodič, osvojitel, opatrovník. Zákonný zástupce je oprávněn obviněnému zvolit obhájce, činit za něj návrhy, podávat žádosti a opravné prostředky v jeho prospěch a to i proti jeho vůli.

Zapisovatel – sepisuje protokoly o úkonech orgánů činných v trestním řízení a to zejména u soudu.

Vyšší soudní úředník – provádí jednoduchá rozhodnutí a administrativní úkony spojené s trestním řízením.

Probační úředník – Jedná se o úředníka Probační a mediační služby, který vykonává dohled v trestním řízení nad obviněným.

Tlumočník – vstupuje do trestního řízení v případě, že je zapotřebí přetlumočit obsah výpovědi nebo písemnosti. Dále v případě, když obviněný prohlásí, že neovládá český

¹⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád*, 6. vydání, nakladatelství C. H. Beck, Praha 2008, s. 946. ISBN 978-80-7400-043-0

jazyk a chce používat svého mateřského jazyka. Subjektem trestního řízení je v případě, pokud uplatňuje nárok na svědečné.

2 ZÁSADY TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

Zásady trestního řízení jsou základem, na kterém je vybudována organizace českého trestního řízení. Přísné a přesné dodržování zásad trestního řízení vytváří předpoklady pro zabezpečení základních lidských práv. *„Jejich vůdčí postavení jim přiznává sám zákon. Systém základních zásad je třeba chápat a používat jako vnitřně jednotný celek, neboť tvoří ucelenou soustavu, kde jednotlivé základní zásady spolu úzce souvisí a navazují na sebe. Systém základních zásad odpovídá úkolům trestního řízení, a proto lze tyto úkoly splnit jen při dodržování a naplňování jednotlivých základních zásad v rámci vymezeném trestním řádem.“*¹⁶

*„Na základních zásadách jsou vybudovány jednotlivé právní instituty i stadia trestního řízení. To však zároveň neznamená, že v každém právním institutu nebo stadiu trestního řízení se uplatní všechny základní zásady ve stejné míře, neboť míra jejich uplatnění závisí na charakteru a zvláštěnostech určitého institutu nebo procesního stadia.“*¹⁷

2.1 OBECNÉ ZÁSADY TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

Mezi obecné zásady trestního řízení lze uvést zásadu stíhání jen ze zákonných důvodů, spolupráci orgánů činných v trestním řízení se zájmovými sdruženími občanů a zásadu obhajoby.

2.1.1 STÍHÁNÍ JEN ZE ZÁKONNÝCH DŮVODŮ

*„Nikdo nemůže být stíhán jako obviněný jinak než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví tento zákon.“*¹⁸ Tato zásada tedy zaručuje, že do práv a svobod osob nebude zasahováno více, než je nezbytně nutné a to pouze způsobem, který stanoví zákon. Proto i postup orgánů činných v trestním řízení musí být v souladu se zákonem.

¹⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád*, 6. vydání, nakladatelství C. H. Beck, Praha 2008, s. 14. ISBN 978-80-7400-043-0

¹⁷ Tamtéž s. 14

¹⁸ Tamtéž s. 12

2.1.2 SPOLUPRÁCE ORGÁNŮ ČINNÝCH V TRESTNÍM ŘÍZENÍ SE ZÁJMOVÝMI SDRUŽENÍMI OBČANŮ

Tato zásada trestního řízení je zakotvena v § 2 odst. 7 trestního řádu. „*Všechny orgány činné v trestním řízení spolupracují se zájmovými sdruženími občanů a využívají jejich výchovného působení.*“¹⁹ Smyslem spolupráce se zájmovými sdruženími osob, je posílení výchovného působení trestního řízení, předcházení a zamezování trestné činnosti. Zájmovými sdruženími občanů jsou myšleny například odborové organizace, organizace zaměstnavatelů, církve, náboženské společnosti a ostatní občanská sdružení s výjimkou politických stran a hnutí.

2.1.3 ZÁSADA OBHAJOBY

Tato zásada je zakotvena v § 2 odst. 13 trestního řádu. „*Ten, proti němuž se trestní řízení vede, musí být v každém období řízení vhodným způsobem a srozumitelně poučen o právech umožňujících mu plné uplatnění obhajoby a o tom, že si též může zvolit obhájce; všechny orgány činné v trestním řízení jsou povinny umožnit mu uplatnění jeho práv.*“²⁰

„*Smyslem této základní zásady je zaručit plnou ochranu zákonných zájmů a práv osoby, proti níž se řízení vede.*“²¹ Touto osobou je tedy myšlen podezřelý, obviněný, obžalovaný a odsouzený. V souvislosti s obhajobou existuje institut nutné obhajoby, který spočívá v tom, že obviněný musí mít obhájce i tehdy, když si jej nepřeje. Toto je zakotveno v § 36 a 36a trestního řádu. Zde jsou vymezeny důvody nutné obhajoby a to jak v přípravném řízení, tak ve vykonávacím řízení, v řízení o stížnosti pro porušení zákona, v řízení o odvolání a v řízení o návrhu na povolení obnovy řízení.

¹⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád*, 6. vydání, nakladatelství C. H. Beck, Praha 2008, s. 13. ISBN 978-80-7400-043-0

²⁰ § 2 odst. 13, *Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád, ve znění pozdějších předpisů*. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 6. 1. 2017]

²¹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád*, 6. vydání, nakladatelství C. H. Beck, Praha 2008, s. 41. ISBN 978-80-7400-043-0

Pokud se zaměřím na přípravné řízení z mého pohledu vyšetřovatele, tak se jedná většinou o případy, kdy je obviněný ve vazbě, ve výkonu trestu odnětí svobody či zdravotnickém ústavu, je zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je jeho způsobilost k právním úkonům omezena. Dále se jedná o případy, kdy obviněný není schopen se sám hájit vzhledem k jeho tělesným nebo duševním vadám, popřípadě, když horní hranice trestní sazby převyšuje 5 let.

2.2 ZÁSADY ZAHÁJENÍ TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

Mezi zásady zahájení trestního řízení patří zásada oficiality, zásada legality a zásada obžalovací.

2.2.1 ZÁSADA OFICIALITY

Tato zásada je zakotvena v § 2 odst. 4 trestního řádu. *„Jestliže tento zákon nestanoví něco jiného, postupují orgány činné v trestním řízení z úřední povinnosti. Trestní věci musí projednat urychleně bez zbytečných průtahů; s největším urychlením projednávají zejména vazební věci a věci, ve kterých byl zajištěn majetek, je-li to zapotřebí vzhledem k hodnotě a povaze zajištěného majetku. Trestní věci projednávají s plným šetřením práv a svobod zaručených Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána; při provádění úkonů trestního řízení lze do těchto práv osob, jichž se takové úkony dotýkají, zasahovat jen v odůvodněných případech na základě zákona a v nezbytné míře pro zajištění účelu trestního řízení. K obsahu petic zasahujících do plnění těchto povinností orgány činné v trestním řízení nepřihlížejí.“²²*

Z této uvedené zásady tedy vyplývá, že orgány činné v trestním řízení postupují v trestním řízení z úřední povinnosti, pokud zákon nestanoví něco jiného. Jako příklad lze uvést § 163 trestního řádu, kde je možné trestní stíhání pouze se souhlasem

²² § 2 odst. 4, Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 7. 1. 2017]

poškozeného. V tomto případě tak orgány činné v trestním řízení nemohou postupovat z vlastní iniciativy, nýbrž jen na podnět, návrh nebo žádost oprávněné osoby.

2.2.2 ZÁSADA LEGALITY

Zásada legality je zakotvena v § 2 odst. 3 trestního řádu, kde je uvedeno: „*Státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak.*“²³

Výjimkou jsou případy, kdy státní zástupce nesmí stíhat v případě vynětí z pravomoci orgánů činných v trestním řízení (§ 10 tr. řádu – např. osoby mající poslaneckou imunitu), nepřijatelnost trestního stíhání (§ 11 tr. řádu – např. promlčení trestního stíhání, nedostatečný věc pachatele) nebo v případech, kdy státní zástupce nemusí, ale může stíhat. Jedná se zejména o případy, kdy trestní stíhání je neúčelné. Tedy trest, k němuž trestní stíhání může vést, je zcela bez významu vedle trestu, který byl obviněnému pro jiný čin již uložen, nebo který ho podle očekávání postihne nebo bylo-li o skutku obviněného již rozhodnuto jiným orgánem kázeňsky, kárně anebo cizozemským soudem nebo úřadem a toto rozhodnutí lze považovat za postačující. Dále se jedná o případy uvedené v § 307 a 308, tedy podmíněné zastavení trestního stíhání a v § 309 a 311 v případě narovnání.

2.2.3 ZÁSADA OBŽALOVACÍ

Zásada obžalovací je zakotvena v § 2 odst. 8 trestního řádu. V tomto paragrafu se hovoří o tom, že: „*Trestní stíhání před soudy je možné jen na základě obžaloby, návrhu na potrestání nebo návrhu na schválení dohody o prohlášení viny a přijetí trestu (dále jen „dohoda o vině a trestu“), které podává státní zástupce. Veřejnou žalobu v řízení před soudem zastupuje státní zástupce.*“²⁴

²³ § 2 odst. 3, Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 7. 1. 2017]

²⁴ § 2 odst. 8, Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 7. 1. 2017]

2.3 ZÁSADY DOKAZOVÁNÍ

Mezi zásady dokazování můžeme uvést zásadu vyhledávací; bezprostřednosti a ústnosti; presumpce nevinu a zásadu volného hodnocení důkazů.

2.3.1 ZÁSADA VYHLEDÁVACÍ

Tato zásada je zakotvena v § 2 odst. 5 trestního řádu. „V přípravném řízení orgány činné v trestním řízení objasňují způsobem uvedeným v tomto zákoně i bez návrhu stran stejně pečlivě okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch osoby, proti níž se řízení vede. V řízení před soudem státní zástupce a obviněný mohou na podporu svých stanovisek navrhnout a provádět důkazy. Státní zástupce je povinen dokazovat vinu obžalovaného. To nezbavuje soud povinnosti, aby sám doplnil dokazování v rozsahu potřebném pro své rozhodnutí.“²⁵

Orgány činné v trestním řízení tedy objasňují všechny skutečnosti svědčící ve prospěch i neprospěch osoby, proti níž se řízení vede. Doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu. Může se totiž stát, že obviněný se z blíže neurčených příčin přizná ke spáchání trestného činu, i když je nespáchal.

2.3.2 ZÁSADA BEZPROSTŘEDNOSTI A ÚSTNOSTI

Tato zásada je zakotvena v § 2 odst. 11, odst. 12 trestního řádu. Zásada se uplatňuje především před soudy. Vyžaduje, aby se soudce bezprostředně seznámil se všemi důkazy, které jsou podkladem pro rozhodnutí. Ze zásady bezprostřednosti vyplývají dvě procesní pravidla. Jde o pravidlo nezastupitelnosti složení soudu a pravidlo nepřerušitelnosti soudního jednání. Soud řídí jednání ústně, má ústní styk se stranami a jinými účastníky procesu, ústně vyhláší rozsudek a jiná rozhodnutí.

²⁵ § 2 odst. 5, Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním [online]. © 1998 – 2017 [cit. 2017-01-05]. Dostupné z: http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni_rad/cast1h1.aspx

2.3.3 ZÁSADA PRESUMPCE NEVINY

*„Nikdo nemůže být stíhán jinak než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví tento zákon.“*²⁶ Takto je zásada presumpce nevinny stanovena v trestním řádu. Tato zásada zaručuje, že každý, proti němuž se vede trestní řízení, je považován za nevinného, pokud pravomocným rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena. In dubio pro reo – pochybnosti ve prospěch obviněného (obžalovaného).

2.3.4 ZÁSADA VOLNÉHO HODNOCENÍ DŮKAZŮ

Tato zásada je zakotvena v § 2 odst. 6 trestního řádu, kde je uvedeno: *„Orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.“*²⁷ Orgány činné v trestním řízení tedy hodnotí důkazy dle svého vnitřního přesvědčení založeného na zvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.

2.4 ZÁSADA VEŘEJNOSTI

V této zásadě je zakotveno to, že veřejné je hlavní líčení a veřejné zasedání. Tato zásada je zárukou zákonnosti a je prostředkem kontroly nad výkonem trestního soudnictví ze strany veřejnosti. Občané se mohou projednávání zúčastnit a sledovat ho. Veřejnost může být u soudu vyloučena jen v souladu se zákonem. Například v případě, že by veřejné projednání věci ohrozilo utajované informace, mravnost nebo nerušený průběh jednání, případně bezpečnost.

2.5 ZÁSADA ZJIŠTĚNÍ SKUTKOVÉHO STAVU VĚCI

Tato zásada je stejně jako zásada vyhledávací zakotvena v § 2 odst. 5 trestního řádu. *„Orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci,*

²⁶ § 2 odst. 2, Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 8. 1. 2017]

²⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád*, 6. vydání, nakladatelství C. H. Beck, Praha 2008, s. 13. ISBN-978-80-7400-043-0

*o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí.*²⁸ Jde tedy o to, zjistit skutkový stav věci, který je předmětem řízení ve všech okolnostech majících význam pro rozhodnutí.

²⁸ § 2 odst. 5, Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 5. 1. 2017]

3 STÁDIA TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

Samotné trestní řízení má 5 stádií (fází) trestního řízení. Jde o přípravné řízení, předběžné projednání obžaloby, hlavní líčení, odvolávací řízení a vykonávací řízení.

Prvním a zároveň povinným stádiem trestního řízení je přípravné řízení, kterému se budu dále ve své práci podrobněji věnovat, jelikož dle mého názoru se jedná o nejdůležitější stádium trestního řízení a to i z mého pohledu vyšetřovatele.

V praxi je přípravné řízení prováděno zpravidla policejními orgány, tedy policisty na obvodních odděleních nebo kriminalisty na SKPV a to ve spolupráci s příslušným státním zástupcem, který jednotlivé postupy policejního orgánu dozoruje. V rámci přípravného řízení rozlišujeme postup před zahájením trestního stíhání tzv. prověřování a postup po zahájení trestního stíhání tzv. vyšetřování. V přípravném řízení je důležité prověřit, zda k trestnému činu skutečně došlo a zjistit, kdo trestný čin spáchal.

Případného pachatele trestného činu, tak může v rámci fáze prověřování označit za osobu prověřovanou a to do doby, kdy této ještě nebylo sděleno podezření ze spáchání trestného činu ze strany policejního orgánu. Po sdělení podezření ze spáchání trestného činu již o pachateli hovoříme jako o osobě podezřelé. Pokud v rámci přípravného řízení přejde věc do fáze vyšetřování, tedy do fáze, kdy pachateli již bylo sděleno obvinění ze spáchání trestného činu, tedy bylo zahájeno jeho trestní stíhání, mluvíme o něm jako o osobě obviněného. V rámci přípravného řízení nemůže být pachatel v jiném postavení, než jako osoba prověřovaná, podezřelá a obviněná.

Dalším stádiem trestního řízení je předběžné projednání obžaloby. Jedná se o nepovinné stádium trestního řízení, která následuje po přípravném řízení a předchází hlavnímu líčení. Trestní řád vymezuje důvody k předběžnému projednání obžaloby takto: „*Předseda senátu nařídí předběžné projednání obžaloby, má-li za to, že*

- a) *věc patří do příslušnosti jiného soudu;*
- b) *má věc být postoupena podle § 171 odst. 1;*

- c) jsou tu okolnosti odůvodňující zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 nebo jeho přerušení podle § 173 odst. 1, anebo okolnosti odůvodňující podmíněné zastavení trestního stíhání podle § 307;
- d) skutek, který je předmětem obžaloby, bude třeba posuzovat podle jiného ustanovení trestního zákona, než podle kterého jej posuzuje obžaloba;
- e) přípravné řízení nebylo provedeno podle zákona, neboť v něm byly závažným způsobem porušeny procesní předpisy, zejména ustanovení zajišťující právo obhajoby, a také porušení procesních předpisů nelze napravit v řízení před soudem;
- f) ve věci nejsou v potřebném rozsahu objasněny základní skutkové okolnosti, bez kterých není možné ve věci rozhodnout, nebo;
- g) vzhledem k okolnostem případu by bylo vhodné sjednání dohody o vině a trestu, zejména navrhl-li takový postup státní zástupce nebo obviněný.²⁹

„Hlavním účelem předběžného projednání obžaloby je přezkoumání ze strany soudu, zda přípravné řízení bylo policejními orgány a státním zástupcem konáno podle příslušných ustanovení trestního řádu, zejména zda v přípravném řízení nedošlo k závažným procesním vadám, které nelze napravit v řízení před soudem, a zda byly v přípravném řízení objasněny základní skutečnosti, bez nichž není možno hlavní líčení provést a v něm rozhodnout, a zda tedy poskytuje pro další řízení spolehlivý podklad.“

30

Dalším a povinným stádiem trestního řízení je hlavní líčení, které je konáno před soudem. Hlavní líčení nařizuje soudce a to na základě podání obžaloby nebo návrhu na potrestání, ze strany státního zástupce. U hlavního líčení je osoba pachatele v postavení obžalovaného. V tomto stádiu se rozhoduje o vině a trestu obžalovaného. Hlavní líčení je veřejné.

²⁹ § 186, Zákon č. 141/1961 Sb., *Trestní řád* [online]. © 2000-2017 [cit. 2017-01-08]. ISSN 1802-9736. Dostupné z: <http://zakony.kurzy.cz/141-1961-trestni-rad/cast-3-hlava-12/>

³⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád*, 6. vydání, nakladatelství C. H. Beck, Praha 2008, s. 1530. ISBN-978-80-7400-043-0

„Den hlavního líčení stanoví předseda senátu tak, aby obžalovaný od doručení předvolání, státní zástupce a obhájce od vyrozumění měli alespoň lhůtu pěti pracovních dnů k přípravě. Tuto lhůtu lze zkrátit jen s jejich souhlasem, a pokud jde o obžalovaného, jen tehdy, jestliže se k hlavnímu líčení dostaví a o jeho provedení výslovně žádá. U ostatních osob, které se k hlavnímu líčení předvolávají nebo o něm vyrozumívají, je třeba zachovat zpravidla aspoň třídní lhůtu.“

„O hlavním líčení se vyrozumí státní zástupce, zákonný zástupce a obhájce obžalovaného, jakož i poškozený a zúčastněná osoba. Mají-li poškozený nebo zúčastněná osoba zmocněnce, vyrozumí se o hlavním líčení jen jejich zmocněnci. Poškozeného je třeba ve vyrozumění upozornit, že nedostaví-li se k hlavnímu líčení, bude se o jeho nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení rozhodovat na podkladě jeho vlastních návrhů, jsou-li už obsaženy ve spise nebo dojdou-li soudu dříve, než se přikročí k dokazování.“

„Při nařízení hlavního líčení učiní předseda senátu také všechna opatření, jichž je třeba k zajištění jeho řádného průběhu a k tomu, aby věc bylo možné projednat a rozhodnout bez odročení.“³¹

Po hlavním líčení může následovat odvolávací řízení, které bývá také někdy označováno jako opravné řízení. Toto stádium trestního řízení je nepovinné. *„Odvolací řízení jako řádné opravné řízení se zahajuje procesním úkonem – opravným prostředkem v podobě odvolání, jímž se osoba k tomuto ze zákona oprávněná domáhá z určitých důvodů přezkoumání rozsudku soudu prvního stupně.“³²* Takovou oprávněnou osobou pro podání odvolání proti rozsudku bývá zpravidla obžalovaný či jeho obhájce, státní zástupce, poškozený, případně další zúčastněná osoba, o jejíž právech se rozhoduje, například při zabrání věci.

³¹ § 198, Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 8. 1. 2017]

³² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád*, 6. vydání, nakladatelství C. H. Beck, Praha 2008, s. 1931. ISBN-978-80-7400-043-0

Posledním a zároveň povinným stádiem trestního řízení je vykonávací řízení. Zjednodušeně se dá říci, že pokud rozhodnutí soudu nabude právní moci, přechází řízení do vykonávacího řízení. „*Obecně platí zásada, že výkon rozhodnutí zajišťuje orgán, který rozhodnutí učinil.*“³³

Účelem vykonávacího řízení je realizace obsahu pravomocného rozhodnutí vydaného soudem. „*Jakmile se rozhodnutí, podle něhož se má vykonat nepodmíněný trest odnětí svobody, stalo vykonatelným, předseda senátu příslušné věznici zašle nařízení výkonu trestu a vyzve odsouzeného, je-li na svobodě, aby trest ve stanovené lhůtě nastoupil. Stal-li se výrok o uložení trestu odnětí svobody vykonatelným rozhodnutím odvolacího soudu, nařídí výkon tohoto trestu u odsouzeného, který je ve vazbě, předseda senátu odvolacího soudu hned po vyhlášení rozhodnutí; předseda senátu odvolacího soudu tak může učinit i u odsouzeného, který není ve vazbě, je-li z konkrétních skutečností zjištěno, že jeho pobyt na svobodě je nebezpečný, nebo jestliže že jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že odsouzený uprchne nebo se bude skrývat.*“³⁴

³³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád*, 6. vydání, nakladatelství C. H. Beck, Praha 2008, s. 2421. ISBN-978-80-7400-043-0

³⁴ § 321 odst. 1, Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 8. 1. 2017]

4 PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ

V této kapitole, ale i v dalších kapitolách se budu věnovat přípravnému řízení, jakožto prvnímu a povinnému stádiu trestního řízení. Na přípravné řízení jsem se zaměřil zejména z důvodu, že jako vyšetřovatel na Službě kriminální policie a vyšetřování, se s přípravným řízením setkávám každodenně v pracovním procesu. Dle mého názoru se jedná o nejdůležitější stádium trestního řízení, kdy jeho průběh značně ovlivňuje další stadia řízení. Dalo by se říci, že přípravné řízení může být zároveň i poslední fází trestního řízení. Například pokud se nepodaří zjistit pachatele trestného činu.

„Účel přípravného řízení je nutné odvodit od účelu trestního řízení, kterým je v souladu se zákonem odhalit pachatele skutku, který naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu podle trestního práva hmotného, vyšetřit tento skutek a postavit pachatele před soud, který rozhodne o jeho vině.“³⁵

„Přípravným řízením se rozumí úsek trestního řízení, který začíná sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, a nebyly-li tyto úkony provedeny, pak se jím rozumí úsek od zahájení trestního stíhání po podání obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupení věci jinému orgánu nebo zastavením trestního stíhání anebo rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, jež mají účinky zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, zahrnující objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a vyšetřování.“³⁶

Přípravné řízení dále můžeme rozdělit na další fáze a to postup před zahájením trestního stíhání, tzv. prověřování a postup po zahájení trestního stíhání, tzv. vyšetřování. Jednotlivé fáze budou blíže specifikovány v následujících podkapitolách.

³⁵ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2013, s. 21. ISBN 978-80-8757-644-1

³⁶ FRYŠTÁK, M. a kol. *Trestní právo hmotné a procesní*. 1. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007, s. 280. ISBN 978-80-86708-51-5

4.1 POSTUP PŘED ZAHÁJENÍM TRESTNÍHO STÍHÁNÍ (PROVĚŘOVÁNÍ)

Jedná se o první fázi přípravného řízení. V této fázi má velmi důležitou roli policejní orgán, který prověřování provádí a taktéž státní zástupce, který dohlíží na průběh prověřování. „*Policejní orgán je povinen na základě vlastních poznatků, trestních oznámení i podnětů jiných osob a orgánů, na jejich podkladě lze učinit závěr o podezření ze spáchání trestného činu, učinit všechna potřebná šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a směřující ke zjištění jeho pachatele; je povinen činit též nezbytná opatření k předcházení trestné činnosti.*“³⁷

Z daného vyplývá, že policejní orgán trestné činy vyhledává jak vlastní činností, tak z oznámení různých subjektů. Pokud jde o vlastní činnost, tak se může například jednat o silniční kontroly, při kterých se může zjistit, že řidič je pod vlivem alkoholu, řídí vozidlo, které odcizil apod. Dále to mohou být operativní činnosti policejního orgánu zjištění výrobců a distributorů drog. V dalším případě mohou trestnou činnost oznámit přímo fyzické osoby nebo různé organizace osobně na policii, na linku 158 apod. S tímto dále souvisí přijímání trestních oznámení.

„*Oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, je povinen přijímat státní zástupce a policejní orgán. Přitom je povinen oznamovatele poučit o odpovědnosti za vědomě nepravdivé údaje, a pokud o to oznamovatel požádá, do jednoho měsíce od oznámení jej vyrozumět o učiněných opatřeních.*“³⁸

Z uvedeného vyplývá, že jak policejní orgán, tak i státní zástupce je povinen přijmout jakékoliv trestní oznámení. I takové, o kterém již na počátku ví, že se zřejmě o trestný čin jednat nebude. V praxi tato skutečnost probíhá tak, že trestní oznámení je učiněno osobně oznamovatelem přímo na policejní služebnu nebo je trestná činnost

³⁷ § 158 odst. 1, Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 16. 1. 2017]

³⁸ § 158 odst. 2, Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 16. 1. 2017]

oznámena oznamovatelem přímo z místa činu a oznamovatel si žádá na místo hlídku policie. V každém z těchto případů je nutné trestní oznámení policejním orgánem přijmout a řádně zaevidovat do informačního systému policie ETR (evidence trestního řízení). Každé trestní oznámení se zakládá do informačního systému policie ETR pod spisové číslo jednací.

Oznamovatele je potřeba vyslechnout k jeho trestnímu oznámení, za účelem dalšího postupu policejního orgánu. Před započítáním samotného výslechu je nutné oznamovatele ztotožnit, zjistit k němu kontaktní údaje a tohoto poučit o odpovědnosti za vědomě nepravdivé údaje a také jej jako oznamovatele poučit, že má právo být do jednoho měsíce, od učinění oznámení, vyrozuměn ze strany policejního orgánu o učiněných opatření. Tohoto práva se může oznamovatel vzdát. Pokud vyrozumění žádá, musí jej policejní orgán vyrozumět o stavu jeho oznámení. Například, že věc byla odložena, postoupena, případně, že trestní oznámení se ještě prověřuje. V případě, že trestní oznámení je šetřeno dle § 158 odst. 1 trestního řádu a ve věci nebyly zahájeny úkony trestního řízení dle § 158 odst. 3 trestního řádu, např. ohledání místa činu, zadržení osoby, odborná vyjádření apod., je postup zcela v kompetenci policejního a státního zástupce se o takovém přijatém oznámení nevyrozumívá a toto trestní oznámení nijak nedozoruje. Může se jednat o trestní oznámení, ze kterých vyjde najevo, že se jedná o přestupek, jiný správní delikt, občansko-právní spor, případně žádné protiprávní jednání.

„O zahájení úkonů trestního řízení k objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, sepíše policejní orgán neprodleně záznam, ve kterém uvede skutkové okolnosti, pro které řízení zahajuje, a jakým způsobem se o nich dověděl. Opis záznamu zašle do 48 hodin od zahájení trestního řízení státnímu zástupci. Hrozí-li nebezpečí z prodlení, policejní orgán záznam sepíše po provedení potřebných neodkladných a neopakovatelných úkonů. K objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, opatřuje policejní orgán potřebné podklady a nezbytná vysvětlení a zajišťuje stopy trestného činu. V rámci toho je oprávněn, kromě úkonů uvedených v této hlavě zejména

a) vyžadovat vysvětlení od fyzických a právnických osob a státních orgánů;

- b) vyžadovat odborné vyjádření od příslušných orgánů, a je-li toho pro posouzení věci třeba, též znalecké posudky;
- c) obstarávat potřebné podklady, zejména spisy a jiné písemné materiály,
- d) provádět ohledání věci a místa činu;
- e) vyžadovat za podmínek uvedených v § 114 provedení zkoušky krve nebo jiného podobného úkonu, včetně odběru potřebného biologického materiálu;
- f) pořizovat zvukové a obrazové záznamy osob, za podmínek stanovených v § 114 snímat daktyloskopické otisky, provádět osobou téhož pohlaví nebo lékařem prohlídku těla a jeho zevní měření, jestliže je to nutné ke zjištění totožnosti osoby nebo ke zjištění a zachycení stop nebo následků činu;
- g) za podmínek stanovených v § 76 zadržet podezřelou osobu;
- h) za podmínek stanovených v § 78 až 81 činit rozhodnutí a opatření v těchto ustanoveních naznačená;
- i) způsobem uvedeným v hlavě čtvrté provádět neodkladné nebo neopakovatelné úkony, pokud podle tohoto zákona jejich provedení nepatří do výlučné pravomoci jiného orgánu v trestním řízení.³⁹

Pokud je přijato trestní oznámení, kde je zřejmé, že byl spáchán trestný čin, policejní orgán tedy sepiše záznam o zahájení úkonů trestního řízení dle § 158 odst. 3 trestního řádu. Záznamem o zahájení úkonů trestního řízení je myšlen dokument, který je policejním orgánem vyhotoven v informačním systému ETR (evidence trestního řízení). Tento záznam obsahuje označení útvaru, který záznam sepsal, číslo jednacích, pod kterým je trestný čin veden, místo a datum sepsání. Dále je zde uváděno, na základě jakého oznámení jsou úkony trestního řízení zahájeny. Tedy kdo a kdy oznámení učinil a pro jaký trestný čin jsou úkony trestního řízení zahájeny. Zde se uvádí přesný název trestného činu dle trestního zákoníku a číslo paragrafu. Dále je zde uvedeno označení prověřované osoby. K této jsou uvedeny veškeré údaje a v případě, že pachatel není znám, uvádí se termín neznámý pachatel. V záznamu, v jeho popisné části jsou uvedeny okolnosti případu, tedy v čem je trestný čin spatřován, jakým způsobem byl trestný čin spáchán, kdo je ve věci poškozeným a komu vznikla případná škoda.

³⁹ § 158 odst. 3, Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 16. 1. 2017]

Záznam o zahájení úkonů trestního řízení je nutné zaslat do 48 hodin od zahájení úkonů trestního řízení a to na příslušné státní zastupitelství. Dříve se tento záznam vyhotovoval ve dvojnásobném vyhotovení, kdy jeden výtisk se založil ke spisovému materiálu a druhý výtisk byl fyzicky odeslán na příslušné státní zastupitelství. V současné době, s neustálým propojováním systémů, se uvedený dokument po jeho uložení automaticky elektronicky odešle na příslušné státní zastupitelství. Poté policejní orgán vyhotoví jeden výtisk záznamu, který se založí do spisového materiálu. Elektronické odeslání tohoto záznamu tak policii ulehčuje práci v rámci trestního řízení.

Po doručení uvedeného záznamu na Okresní státní zastupitelství, je věc přidělena příslušnému dozorujícímu státnímu zástupci pod konkrétní spisovou značku státního zastupitelství. Tento státní zástupce uvedený spis dozoruje a dohlíží na průběh prověřování.

4.1.1 LHŮTY KE SKONČENÍ PROVĚŘOVÁNÍ

Prověřování ze strany policejního orgánu musí být ukončeno ve lhůtách, které stanovuje trestní řád ve svém § 159.

(1) Policejní orgán je povinen prověřit skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin;

a) do 2 měsíců od jejich přijetí, jde-li o věc patřící do příslušnosti samosoudce, v níž se nekoná zkrácené přípravné řízení;

b) do 3 měsíců, jde-li o jinou věc patřící do příslušnosti okresního soudu, a;

c) do 6 měsíců, jde-li o věc patřící v prvním stupni do příslušnosti krajského soudu.

(2) Pokud nebylo oznámení nebo jiný podnět ve lhůtách uvedených v odstavci 1 prověřeno, policejní orgán státnímu zástupci písemně zdůvodní, proč nebylo možné v zákonem stanovené lhůtě prověřování skončit, jaké úkony je třeba ještě provést a po jakou dobu bude prověřování pokračovat. Státní zástupce může pokynem policejnímu orgánu jednak změnit výčet úkonů, které mají být ještě provedeny, jednak stanovit odlišně lhůtu, po kterou má prověřování trvat.

(3) Neskončí-li policejní orgán prověřování ve lhůtě prodloužené podle odstavce 2, předloží spis státnímu zástupci s odůvodněným návrhem na její prodloužení. Státní zástupce postupuje obdobně, jak je uvedeno v odstavci 2.⁴⁰

Policejní orgán tak musí prověřování skončit ve lhůtě 2 měsíců a to v případech, kdy na trestný čin je stanovena horní hranice trestní sazby do 5 let. V případě, že horní hranice trestní sazby překročí hranici 5 let, spadá již věc do příslušnosti okresního soudu a věc musí být ukončena do 3 měsíců. V případech, kdy dolní hranice trestní sazby za trestný čin je minimálně 5 let, věci již patří do příslušnosti krajského soudu a musí být ukončena do 6 měsíců.

Ve všech těchto případech může policejní orgán zažádat státního zástupce o prodloužení lhůty prověřování. Pokud je lhůta prověřování prodlužována poprvé, zasílá policejní orgán na státní zastupitelství pouze elektronicky písemnou žádost. V této žádosti uvede, jakého trestného činu se věc týká, jaké úkony již byly ze strany policejního orgánu provedeny a jaké úkony mají být ještě provedeny. Policejní orgán v žádosti dále uvede lhůtu, ve které budou potřebné úkony provedeny a prověřování tedy ukončeno. Lhůta nesmí překročit původní základní lhůtu. Státní zástupce poté může lhůtu zkrátit a případně policejnímu orgánu stanovit další úkoly, které mají být v rámci prověřování provedeny či provedení některých úkonů zrušit, pokud je nepovažuje za důležité. Pokud je lhůta prověřování prodloužena i po předchozím prodloužení, musí v tomto případě již policejní orgán zaslat státnímu zástupci žádost o prodloužení lhůty v písemné podobě i s celým spisovým materiálem k jeho následné prověrce.

4.1.2 ODLOŽENÍ NEBO JINÉ VYŘÍZENÍ VĚCI

Policejní orgán může v rámci prověřování věc ukončit několika způsoby. Tyto možnosti ukončení prověřování jsou zakotveny v trestním řádu a to v § 159a.

⁴⁰ § 159, Zákon č. 141/1961 Sb., *Trestní řád* [online]. © 2000-2017 [cit. 2017-01-14]. ISSN 1802-9736. Dostupné z: <http://zakony.kurzy.cz/141-1961-trestni-rad/cast-2-hlava-9/>

Státní zástupce nebo policejní orgán odloží věc usnesením a to v případě, kdy ve věci nejde o podezření z trestného činu a věc na místě nejde vyřídit jinak. Prověřováním věci bylo zjištěno, že čin, který byl policejním orgánem prověřován, není trestným činem a nejedná se ani o přestupek či jiný správní delikt. V tomto případě je věc odložena dle § 159a odstavce 1 trestního řádu.

V případě, že se ve věci nejedná o trestný čin, ale například o přestupkové jednání, jiný správní delikt, odevzdá policejní orgán věc příslušnému orgánu k projednání. Jedná se například o odevzdání věci na příslušný Městský úřad. Věc je tak vyřízena dle § 159a odstavce 1 písmeno a) trestního řádu. Také může být věc odevzdána jinému orgánu ke kázeňskému nebo kárnému projednání. Jedná se například o případ, kdy se nějakého přestupku dopustí policista nebo voják a věc je poté řešena jeho přímým nadřízeným. Tento způsob skončení prověřování je zakotven v § 159a odstavec 1, písmeno b) trestního řádu.

Policejní orgán či státní zástupce může věc odložit usnesením, je-li trestní stíhání nepřípustné. Nepřípustností se rozumí případy, které jsou blíže specifikovány v § 11 trestního řádu. Zpravidla se jedná o případy, kdy osoba není pro nedostatek věku trestně odpovědná; osoba zemřela; jedná se o sobu, která je vyňata z pravomoci orgánů činných v trestním řízení, jako jsou poslanci, senátoři atd. V těchto případech je věc odložena dle § 159a odstavce 2 trestního řádu.

Státní zástupce nebo policejní orgán může dále věc odložit usnesením, pokud by bylo trestní stíhání neúčelné. Jedná se například o případy, kdy osoba je prověřována za trestný čin, kde mu hrozí trest odnětí svobody do 2 let a předtím již mu byl uložen za jiný trestný čin vyšší trest, než který mu hrozí.

Státní zástupce dále může věc odložit, jestliže prověřováním věci byly zjištěny okolnosti uvedené v § 172 odst. 2 písm. c) trestního řádu. Tento případ může nastat u méně závažné trestné činnosti, jako je například trestný čin poškození cizí věci. Příkladem může být tzv. sprejství. Dojde k menší škodě na majetku; případné nápisy je možné odstranit; pachatel uhradil škodu, případně posprejovanou majetkovou hodnotu opravil a vzhledem k chování pachatele po spáchání činu, zejména k jeho snaze

nahradit škodu nebo odstranit škodlivé následky činu, je zřejmé, že účelu trestního řízení bylo dosaženo.

Dále může státní zástupce nebo policejní orgán věci odložit, pokud se nepodařilo zjistit skutečnosti opravňující zahájit trestní stíhání podle § 160 trestního řádu. Jedná se o případy, kdy se při prověřování nepodaří zjistit pachatele.

Prověřování je pak dále skončeno tím, že ve věci je zahájeno trestní stíhání podle § 160 trestního řádu. Prověřování je tak automaticky ukončeno a přechází do druhé fáze vyšetřování.

4.2 POSTUP PO ZAHÁJENÍ TRESTNÍHO STÍHÁNÍ (VYŠETŘOVÁNÍ)

*„Nasvědčují-li prověřováním podle § 158 zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchal určitá osoba, rozhodne policejní orgán neprodleně o zahájení trestního stíhání této osoby jako obviněného.“*⁴¹ Takto je zahájení trestního stíhání definováno v trestním řádu.

Pokud tedy policejní orgán ve fázi prověřování zjistí, že skutečně došlo ke spáchání trestného činu a že jej spáchala konkrétní osoba a věc nelze vyřešit ve zkráceném přípravném řízení, zahájí policejní orgán trestní stíhání. Tímto se tak přechází do druhé části přípravného řízení a to fáze vyšetřování.

4.2.1 USNESENÍ O ZAHÁJENÍ TRESTNÍHO STÍHÁNÍ

Trestní stíhání se zahajuje sepsáním usnesení o zahájení trestního stíhání osoby, která je již v tomto stádiu vedena jako obviněná. Usnesení o zahájení trestního stíhání obsahuje tři části. Jedná se o výrokovou část, kde je uvedeno, proti komu se trestní stíhání zahajuje; v jaké trestní věci s příslušným paragrafovým zněním a v jakém jednání je právě daný trestný čin spatřován. Druhou částí usnesení je odůvodnění. Zde policejní orgán musí zdůvodnit oprávněnost zahájení trestního stíhání. Tedy uvést

⁴¹ § 160 odst. 1, Zákon č. 141/1961 Sb., *Trestní řád* [online]. © 2000-2017 [cit. 2017-01-15]. ISSN 1802-9736. Dostupné z: <http://zakony.kurzy.cz/141-1961-trestni-rad/cast-2-hlava-10-oddil-1/>

důvody, které vedly policejní orgán k zahájení trestního stíhání. Třetí důležitou částí tohoto usnesení je poučení o možnosti podat proti usnesení opravný prostředek.

V případě usnesení je možné proti němu podat stížnost a to do 3 dnů od jeho doručení. O případné stížnosti poté rozhoduje státní zástupce. Kromě náležitostí jako je výroková část, odůvodnění a možnost odvolacího prostředku proti usnesení, dále usnesení obsahuje označení orgánu, který usnesení vydal; místo a datum vydání usnesení; podpisovou doložku policisty vydávajícího usnesení a kulaté razítko se státním znakem.

Usnesení o zahájení trestního řízení musí být doručeno obviněnému nejpozději na začátku prvního výslechu. Dále musí být usnesení doručeno obhájci obviněného, pokud jej obviněný má a státnímu zástupci. Státnímu zástupci a obhájci je nutné zaslat usnesení o zahájení trestního stíhání do 48 hodin od jeho sepsání. U obhájce se tato lhůta počítá až od jeho zvolení nebo ustanovení. Opis usnesení o zahájení trestního stíhání je dále nutné zaslat poškozenému, pokud o to požádal.

Pokud si obhájce nebo obviněný podá proti usnesení o zahájení trestního stíhání stížnost, musí vyšetřovatel zaslat trestní spis společně se stížností dozorujícímu státnímu zástupci k projednání stížnosti. V těchto případech je dobré udělat kopii trestního spisu a tuto kopii poté zaslat státnímu zástupci i se stížností. Originál spisu si tak vyšetřovatel nechá u sebe, jelikož on je za spis zodpovědný. I když byla proti usnesení podána stížnost, může vyšetřovatel i nadále provádět další úkony, jako je například výslech obviněného. V případě, že je stížnost neodůvodněná, státní zástupce v této věci vydá usnesení o zamítnutí stížnosti. Toto usnesení státní zástupce zašle obhájci obviněného a dále policejnímu orgánu, který ve věci koná vyšetřování.

V případě, že je stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání oprávněná, státní zástupce usnesením uvedené usnesení o zahájení trestního stíhání zruší a jeho zrušení odůvodní. V případě takového zrušení usnesení o zahájení trestního stíhání věc automaticky spadá zpět do fáze prověřování. Ze strany obhájců se většinou jedná jen o úkon navíc, který si následně nechají proplatit.

Nejpozději na počátku prvního výslechu musí být obviněnému předloženo usnesení o zahájení trestního stíhání. Až po jeho doručení, může být obviněný ve věci vyslechnutý. K výslechu musí být obviněný předvolán a to zpravidla písemně.

Předvolání k výslechu zasílá policejní orgán doporučeně na doručovací adresu obviněného. Je důležité mít podloženo, kdy obviněný předvolání převzal. Od tohoto se poté odvíjí případné udělení pořádkové pokuty obviněnému, ze strany policejního orgánu, v případě jeho nedostavení. Pokud má obviněný zvoleného obhájce, musí být předvolání obviněného zasláno i tomuto obhájci. Obhájce musí vědět o tom, že jeho klient bude vyslýchán. Zda se poté k výslechu dostaví, je již věcí obhájce. V současné době se obhájcům zasílá předvolání v elektronické podobě prostřednictvím datové zprávy.

4.2.2 VÝSLECH OBVINĚNÉHO

Výslech obviněného má v trestním řízení váhu důkazního prostředku. Výslech je zpravidla členěn do tří částí. V první části výslechu jsou uvedeny veškeré osobní údaje k osobě obviněného, jeho vzdělání, zaměstnání, majetkové poměry atd.

V druhé části výslechu je uvedeno poučení obviněné osoby. Jedním z hlavních poučení je možnost zvolit si obhájce a možnost ve věci nevypovídat.

V třetí části výslechu již obviněný souvisle vypovídá skutečnosti k dané věci. Policejní orgán může v průběhu výslechu klást obviněnému otázky, za účelem doplnění výpovědi nebo její upřesnění. Nesmí být však kladeny sugestivní (nápovědné) a kapciózní (nepravdivé) otázky. V případě, že obviněný již nemá ve věci více co uvést a policejní orgán již nemá žádné otázky, může položit doplňující otázky obhájce. Na konci výslechu se dále uvádí vyjádření obviněného, zda souhlasí s postupem podle § 307 odst. 1,2 a § 309 odst. 1 trestního řádu. V § 307 je zakotvena možnost podmíněčného zastavení trestního stíhání ze strany státního zástupce a § 309 je zakotveno tzv. narovnání.

Pod samotnou výpovědí je uveden přesný čas ukončení výslechu a dále podpisové doložky všech zúčastněných osob. Osoba obviněného podepisuje každou stranu výslechu a to v pravém dolním rohu.

4.2.3 DALŠÍ POSTUP V RÁMCI VYŠETŘOVÁNÍ

Pokud policejní orgán provedl již potřebné úkony v rámci fáze prověřování, nemusí je znovu opakovat. Pokud již byly provedeny například výslechy poškozených a dalších zúčastněných osob, nemusí být již v rámci vyšetřování prováděny. V některých případech je nutno zvážit, zda některou z již vyslechnutých osob není nutno vyslechnout jako svědka. Toto však záleží na přístupu státního zástupce. Protokol o výslechu svědka je u soudu brán jako důkazní prostředek, na rozdíl od pouhého výslechu osoby dle ustanovení § 158 odstavce 6 trestního řádu.

V rámci vyšetřování může policejní orgán vyžadovat odborná vyjádření, znalecké posudky, trestní spisy či jejich části apod.

4.2.4 SKONČENÍ VYŠETŘOVÁNÍ

Uzná-li policejní orgán vyšetřování za skončené a jeho výsledky za postačující k podání obžaloby, umožní obviněnému, jeho obhájci a poškozenému, který podal návrh podle § 43 odst. 3, pokud jsou pobyt nebo sídlo tohoto poškozeného známe, v přiměřené době prostudovat spisy a učinit návrhy na doplnění vyšetřování. Na tuto možnost upozorní obviněného, jeho obhájce a poškozeného nejméně tři dny předem.⁴²

Pokud již má policejní orgán provedeny veškeré potřebné úkony a nashromážděny potřebné podklady pro konečné rozhodnutí ve věci, musí být provedeno seznámení se spisovým materiálem. O možnosti prostudovat trestní spis musí být tedy vyrozuměn obviněný a jeho obhájce. Dále musí být vyrozuměni poškození, kteří se podle § 43 odst. 3 trestního řádu, připojují k trestnímu řízení s nárokem na náhradu škody.

Uvedené vyrozumění o možnosti prostudovat trestní spis obsahuje označení orgánu, který vyrozumění vydává, dále číslo jednacích trestního spisu a datum vyhotovení vyrozumění. Dále je nutné uvést, kdo se má k prostudování spisu dostavit. Tedy obviněný, obhájce nebo poškozený. Je zde uváděno i místo a čas, kde této osobě bude

⁴² § 166 odst. 1, Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 18. 1. 2017]

umožněno prostudovat spis. V tomto vyrozumění je na závěr osoba poučena podle § 166 odst. 2 TR a to o tom, že pokud nevyužije možnosti prostudovat spis, bude policejní orgán postupovat tak, jako by k prostudování spisu došlo.

Tento úkon je se jeví jako celkem jednoduchý úkon, ale v praxi tomu tak není. Je velmi důležité si naplánovat termín seznámení se spisovým materiálem. Vyšetřovatel do vyrozumění o možnosti prostudovat trestní spis uvádí konkrétní datum i čas, kdy má k prostudování spisu dojít. Dle zákona musí být osoba o možnosti prostudovat spis vyrozuměna nejméně tři dny předem. Pokud si uvedené vyrozumění osoba převezme například až po dni, kdy mělo být seznámení provedeno, musí být osoba opětovně o tomto úkonu vyrozuměna. Totéž platí i v případě, kdy si osoba uvedené vyrozumění převezme den nebo dva dny před tímto úkonem. I v tomto případě by měla být osoba opětovně vyrozuměna. Pokud se však k prostudování spisu v uvedený termín dostaví, může se výslovně vzdát třídní lhůty k vyrozumění o možnosti prostudovat spis a spis si v daný den prostudovat. S tímto však musí policejní orgán vyslovit souhlas.

Osobě se k prostudování spisu předkládá originál trestního spisu. Koncept spisového materiálu, tedy pomocný spisový materiál, se osobě nepředkládá. Spis je řazen chronologicky a každý list je v pravém horním rohu očíslován.

O prostudování trestního spisu následně vyšetřovatel sepíše záznam o prostudování spisu. V tomto záznamu se uvede den, hodina a místo, kde došlo k prostudování spisu. Dále se uvedou údaje o osobě, která se se spisem seznámila. Je nutné uvést dobu a způsob vyrozumění osoby o možnosti prostudovat spis; jak dlouho prostudování spisu trvalo; která čísla listů osoba prostudovala a prohlášení o tom, že jí byla či nebyla poskytnuta přiměřená doba k prostudování spisu.

V závěru záznamu o prostudování spisu se uvádí případné návrhy na doplnění vyšetřování a případná vyjádření přítomných osob. Na konci uvedeného záznamu je podpisová doložka příslušného vyšetřovatele; osoby, která se se spisem seznámila a přítomná osoba. Přítomnou osobou bývá většinou další policista.

Pokud se osoba k prostudování trestního spisu nedostavila, vyšetřovatel sepíše záznam o prostudování spisu se všemi náležitostmi. Na konec záznamu uvede skutečnost, že se osoba k prostudování spisu nedostavila.

4.2.5 LHŮTY KE SKONČENÍ VYŠETŘOVÁNÍ

Policejní orgán je povinen skončit vyšetřování nejpozději

- a) do dvou měsíců od zahájení trestního stíhání, jde-li o věc patřící do příslušnosti samosoudce;*
- b) do tří měsíců od zahájení trestního stíhání, jde-li o jinou věc patřící do příslušnosti okresního soudu.⁴³*

Pokud jde o věc patřící do příslušnosti krajského soudu, je lhůta vyšetřování šest měsíců. Lhůty pro skončení vyšetřování jsou tak totožné se lhůtami pro skončení prověřování. Stejně je i jejich prodlužování prostřednictvím státního zástupce.

4.2.6 MOŽNOSTI SKONČENÍ VYŠETŘOVÁNÍ (PŘÍPRAVNÉHO ŘÍZENÍ)

„Po skončení vyšetřování předloží policejní orgán státnímu zástupci spis s návrhem na podání obžaloby se seznamem navrhovaných důkazů a zdůvodněním, proč nevyhověl návrhům na provedení důkazů dalších, nebo učiní návrh na některé rozhodnutí podle § 171 až 173, podle § 307 nebo podle § 309.“⁴⁴

Postoupení věci jinému orgánu – tato možnost ukončení věci je zakotvena v § 171 TŘ. Státní zástupce postoupí věc jinému orgánu, jestliže výsledky přípravného řízení ukazují, že nejde o trestný čin. Jde však o skutek, který by mohl být jiným příslušným orgánem posouzen jako přešůpek, jiný správní delikt nebo kárné provinění. Proti usnesení vydanému státním zástupcem může obviněný i poškozený podat stížnost, která má odkladný účinek.

⁴³ § 168 odst. 1,2, Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 18. 1. 2017]

⁴⁴ § 166 odst. 3, Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 18. 1. 2017]

Zastavení trestního stíhání – způsoby zastavení trestního stíhání jsou zakotveny v § 172 TR. Trestní řád tyto možnosti zastavení trestního stíhání vymezuje takto.

(1) Státní zástupce zastaví trestní stíhání;

- a) je-li nepochybné, že se nestal skutek, pro který se trestní stíhání vede;*
- b) není-li tento skutek trestným činem a není důvod k postoupení věci;*
- c) není-li prokázáno, že skutek spáchal obviněný;*
- d) je-li trestní stíhání nepřijatelné;*
- e) nebyl-li obviněný v době činu pro nepřičetnost trestně odpovědný, nebo;*
- f) zanikla-li trestnost činu.*

(2) Státní zástupce může zastavit trestní stíhání;

- a) je-li trest, k němuž může trestní stíhání vést, zcela bez významu vedle trestu, který pro jiný čin byl obviněnému již uložen nebo který ho podle očekávání postihne;*
- b) bylo-li o skutku obviněného již rozhodnuto jiným orgánem, kázeňsky, kárně anebo cizozemským soudem nebo úřadem anebo mezinárodním trestním soudem, mezinárodním trestním tribunálem, popřípadě obdobným mezinárodním soudním orgánem s působností v trestních věcech a toto rozhodnutí lze považovat za postačující, nebo;*
- c) jestliže vzhledem k významu a míře porušení nebo ohrožení chráněného zájmu, který byl dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku, nebo okolnostem, za nichž byl čin spáchán, a vzhledem k chování obviněného po spáchání činu, zejména k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu, je zřejmé, že účelu trestního řízení bylo dosaženo.⁴⁵*

Proti usnesení o zastavení trestního stíhání může obviněný, případně i poškozený, podat stížnost, která má odkladný účinek.

⁴⁵ § 172 odst. 1,2, Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 18. 1. 2017]

Přerušeni trestního stíhání – státní zástupce může přerušit trestní stíhání v případě, že pro nepřítomnost obviněného není možné věc náležitě objasnit; nelze-li obviněného pro těžkou chorobu postavit před soud; obviněný pro duševní poruchu, která nastala až po spáchání činu, není schopen chápat smysl trestního řízení; je-li obviněný dočasně vyňat z pravomoci orgánů činných v trestním řízení nebo je-li jeho trestní stíhání pro nedostatek souhlasu oprávněného orgánu dočasně nepřípustné; byl-li obviněný vydán do ciziny nebo vyhoštěn.

Dohoda o vině a trestu – k jednání o dohodě o vině a trestu státní zástupce předvolá obviněného. O době a místě jednání vyrozumí obhájce obviněného a poškozeného, který výslovně neprohlásil, že se vzdává procesních práv, které mu zákon jako poškozenému přiznává. Poškozeného zároveň upozorní na možnost uplatnit nejpozději při prvním jednání o dohodě a vině a trestu nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích, jež mu byla trestním činem způsobena, nebo na vydání bezdůvodného obohacení, které bylo na jeho úkor získáno. Dohodu o vině a trestu sjednává státní zástupce s obviněným za přítomnosti obhájce. Podmínkou v tomto případě je prohlášení obviněného, že trestný čin spáchal.

Podání obžaloby – „*Jestliže výsledky vyšetřování dostatečně odůvodňují postavení obviněného před soud, státní zástupce podá obžalobu a připojí k ní spisy a jejich přílohy. O podání obžaloby vyrozumí obviněného, obhájce a poškozeného.*“⁴⁶

Podmíněné zastavení trestního stíhání – je zakotveno v § 307 TR. V řízení o přečinu, může státní zástupce se souhlasem obviněného, zastavit trestní stíhání. Podmínkou je, aby se obviněný k činu doznal; nahradil škodu, která byla činem způsobena, nebo s poškozeným uzavřel dohodu o její náhradě; vydal bezdůvodné obohacení trestným činem získané a vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu, lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující.

⁴⁶ § 176 odst. 1, Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 20. 1. 2017]

Narovnání – je zakotveno v § 309 TŘ. Podmínky pro ukončení přípravného řízení prostřednictvím narovnáání jsou obdobné jako u podmíněného zastavení trestního stíhání. V tomto případě však kromě obviněného musí s narovnááním souhlasit i poškozený. Dále musí obviněný složit na účet státního zastupitelství peněžitou částku určenou státu na pomoc obětem trestné činnosti. O výši částky rozhoduje vždy státní zástupce podle okolností případu a možností obviněného či podezřelého.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 MODELOVÁ SITUACE

Jak již bylo v úvodu práce zmíněno, cílem této bakalářské práce je přiblížit trestní řízení a hlavně přípravné řízení. Především teoretické poznatky budou v následující kapitole přeneseny do konkrétního případu, pro ještě lepší pochopení přípravného řízení.

Uvedená modelová situace se týká dopravní nehody, kterou jsem vyšetřoval a při které došlo k úmrtí jednoho ze spolujezdců. Tato věc byla Službou kriminální policie a vyšetřování prověřována a následně vyšetřována, jako přečin usmrcení z nedbalosti dle § 143 odst. 1, odst. 2 trestního zákoníku. V prvním odstavci tohoto paragrafu se uvádí, že kdo jinému z nedbalosti způsobí smrt, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti. V druhém odstavci tohoto paragrafu je uvedeno, že odnětím svobody na jeden rok až šest let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona. Vzhledem k tomu, že v tomto případě došlo ze strany řidiče k porušení důležité povinnosti uložené mu podle zákona, hrozila mu trestní sazba 1 až 6 let. V daném případě bylo porušeno hned několik důležitých povinností. Jednou z nich bylo, že řidič bezprostředně před jízdou požil alkohol a následně řídil vozidlo v podnapilém stavu. Dále překročil nejvyšší povolenou rychlost a nevěnoval se plně řízení vozidla.

5.1 OZNÁMENÍ DOPRAVNÍ NEHODY A PRVOTNÍ ÚKONY NA MÍSTĚ

Uvedená dopravní nehoda byla oznámena na linku 155, tedy zdravotnickou záchrannou službu. Byla oznámena havárie vozidla se zraněnými osobami. Na místo byla vyslána rychlá záchranná služba, kdy přes dispečink rychlé záchranné služby byla o dopravní nehodě vyrozuměna Policie ČR i Hasičský záchranný sbor. Prostřednictvím příslušného integrovaného operačního střediska policie, byla na místo vyslána hlídka

policie. Zpravidla bývá na místo vyslána hlídka příslušného Obvodního oddělení policie, na jejímž území k dopravní nehodě dojde. Bylo tomu tak i v tomto případě.

Hlídka měla za úkol prověřit uvedenou dopravní nehodu a případně zajistit místo dopravní nehody, poskytnout součinnost dalším složkám integrovaného záchranného systému. V některých případech může být ohlášení dopravní nehody, ze strany oznamovatele, jen fingované. V tomto případě skutečně došlo k havárii vozidla v blízkosti obce. Hlídka policie po příjezdu na místo začala provádět prvotní úkony a to hlavně zjištění zdravotních stavů posádky vozidla a poskytnutí první pomoci. Často se stává, že na místo dopravní nehody přijede jako první hlídka policie a musí jako první poskytnout první pomoc. V tomto případě se na místě již nacházela rychlá záchranná služba, která již poskytovala zraněným první pomoc. Vzhledem k většímu počtu zraněných osob, poskytla hlídka policie, záchranné službě součinnost.

Hlídka na místě zjistila základní informace k dopravní nehodě. V modelovém případě se jednalo o havárii osobního motorové vozidla, které v ranních hodinách po průjezdu levotočivou zatáčkou vjelo mimo pozemní komunikaci, kde se vozidlo několikrát přetočilo přes střechu a skončilo na střeše, na přilehlém poli. Dopravní nehodu oznámila jedna z osob, která se dopravní nehody účastnila. Hlídka na místě zjistila, že ve vozidle mělo v době dopravní nehody sedět celkem 5 osob. Z prvotních informací členů posádky vozidla vyplynulo, že na vzniku dopravní nehody se nepodílelo žádné jiné vozidlo, či žádný další účastník silničního provozu či zvěř. Vozidlo tak z blíže nezjištěných příčin vyjelo mimo vozovku.

Na místě bylo dále zjištěno, že jedna z osob posádky vozidla na místě zemřela a další dvě osoby jsou ve vážném zdravotním stavu. O zjištěných skutečnostech na místě dopravní nehody hlídka z místa informovala operační středisko policie. Vzhledem k tomu, že se jednalo o dopravní nehodu, byla na místo vyslána hlídka dopravního inspektorátu, která následně věc dopravní nehody na místě předala dle věcné příslušnosti, výjezdové skupině SKPV a to z důvodu, že došlo k úmrtí osoby.

Již prováděním neodkladných a neopakovatelných úkonů na místě, jako bylo ohledání místa dopravní nehody, lékařské vyšetření odběru krve atd., začalo přípravné řízení a to fází prověřování.

V případě takovéto dopravní nehody se smrtelným zraněním bylo velmi důležité řádně provést ohledání místa dopravní nehody. Zadokumentovat postavení

havarovaného vozidla, jeho brzdnu dráhu, místo vyjetí ze silnice a další. Dále bylo nutné ohledat samotné vozidlo. V uváděném případě se ve vozidle, dle zjištěných informací, nacházelo 5 osob. Jedna z nich na místě zemřela, další dvě osoby měly těžká zranění a zbývající dvě osoby měla spíše lehká zranění. I ty méně zraněné osoby byly ve velkém šoku a navíc pod vlivem alkoholu, nepodařilo se hned na místě zjistit, kdo vozidlo řídil.

V tomto případě tak bylo zapotřebí postupovat velmi důsledně. Hrozilo, že nikdo z posádky vozidla neřekne, kdo řídil. Tedy by nebylo známo, kdo vozidlo řídil a kdo je odpovědný za smrt jednoho ze spolujezdců. U některých účastníků dopravní nehody, kteří byli schopni, byly provedeny dechové zkoušky. Tyto však nemají váhu důkazního prostředku. Všichni účastníci dopravní nehody byli z místa dopravní nehody odvezeni do nemocnice. U všech účastníků nehody byl policií nařízen odběr krve, pro zjištění případného požití alkoholu či návykové látky. Každý z účastníků dopravní nehody mohl být totiž řidičem, jelikož v době příjezdu sanitky i policie na místo, se všichni z posádky vozidla nacházeli již mimo vozidlo.

Velmi důležité bylo řádně ohledat havarované vozidlo a zajistit stopy. Jelikož byl vystřelen airbag řidiče tak i spolujezdce, byly tyto airbasy zajištěny jako věcné stopy. Na airbazu spolujezdce se dále nacházela červená tekutina charakteru krve. Z uvedeného airbazu byl odebrán stěr této tekutiny a zajištěn jako biologická stopa. Již z tohoto se dalo usuzovat, že na místě spolujezdce musel sedět někdo, kdo má krvavé poranění v obličeji. Dále byly ze sedadel a bezpečnostních pásů zajištěny pachové stopy, pro případnou pachovou identifikaci. Na místo byl dále vyšetřovatelem přivolán soudní znalec z oboru silniční doprava, k ohledání místa dopravní nehody a samotného vozidla.

Ohledáním vozidla bylo zjištěno poškození bezpečnostního pásu řidiče a spolujezdce, v jeho spodní části. Z tohoto bylo zjištěno, že řidič i spolujezdec byli během jízdy bezpečnostním pásem připoutáni. Taktéž bylo zjištěno, že byl použit i bezpečnostní pás na zadním levém sedadle. Ostatní pásy ve vozidle nebyly při jízdě použity. Z těchto poznatků již bylo celkem patrné, že zemřelá osoba pravděpodobně seděla na zadním sedadle, na pravém nebo prostředním místě.

U zemřelého byla vyšetřovatelem nařízena soudní pitva ke zjištění podrobných informací ohledně úmrtí osoby a hlavně zjištění příčiny úmrtí. Bylo nutné posoudit, zda

zemřelý, který byl na místě nalezen, zemřel v souvislosti s dopravní nehodou či nikoliv. Uvedená osoba mohla být ve vozidle již mrtvá ještě před dopravní nehodou.

O tom, že byly zahájeny úkony trestního řízení a v jaké věci, byl z místa telefonicky vyrozuměn dosahující státní zástupce. Tento má možnost přijet na místo, ale většinou mu stačí pouze telefonické vyrozumění a předání potřebných informací. V tomto případě se státní zástupce na místo nedostavil. Vyšetřovatel na místě dále rozhodl o zajištění havarovaného vozidla a jeho odvozu do prostor sloužících k uskladnění takovýchto vozidle, za účelem jeho případného dalšího ohledání ze strany soudního znalce z odvětví silniční doprava.

5.2 ÚKONY NA PRACOVIŠTI

Po provedení všech úkonů na místě činu, vyšetřovatel po příjezdu na své pracoviště, založil nové číslo jednacím trestního spisu a to v informačním systému policie ETR (evidence trestního řízení). V uvedeném systému ETR bylo zapotřebí nejprve vyplnit základní položky, jako je název uvedené události, čas oznámení, místo spáchání činu a stručný popis události. Dále se do systému vložily poškozené osoby, oznamovatel, osoba prověřovaná, zajištěné věci na místě dopravní nehody a zajištěné stopy.

Jako první se pod číslem jednacím trestního spisu založil Záznam o zahájení úkonů trestního řízení. Tento záznam obsahuje označení policejního orgánu, který záznam sepsal, číslo jednacím, pod kterým je spis policejním orgánem evidován a datum sepsání záznamu. V tomto záznamu se dále uvádí, kdo a kdy trestní oznámení učinil a v jaké trestní věci byly zahájeny úkony trestního řízení. V daném případě se tedy jednalo o přečin usmrcení z nedbalosti dle ust. § 143 odst. 1,2 trestního řádu.

Záznam o zahájení úkonů trestního řízení následně musel vyšetřovatel zaslat do 48 hodin, na příslušné státní zastupitelství. V současné době, pokud policejní orgán vyhotoví tento záznam a následně jej uloží v systému ETR, je automaticky elektronicky odeslán na příslušné státní zastupitelství. Tímto tak došlo k ulehčení práce policejnímu orgánu tím, že nemusí fyzicky tento záznam doručovat na státní zastupitelství. Jeden výtisk tohoto záznamu si policejní orgán zakládá do trestního spisu. Záznam o zahájení úkonů trestního řízení je jako první v pořadí v rámci celého trestního spisu.

Po tomto záznamu o zahájení úkonů trestního řízení dále vyšetřovatel sepsal Protokol o ohledání místa činu podle § 113 trestního řádu. Tento protokol má tři části. V úvodní části je uvedeno, kdo prováděl ohledání místa činu, kde a kdy bylo provedeno ohledání, jakým způsobem, za jakých klimatických podmínek atd. V druhé části se již popisují samotná zjištění na místě činu. V tomto případě se jednalo o přesné popsání lokality, ve které došlo k dopravní nehodě; postavení havarovaného vozidla; brzdovou dráhu vozidla; popis místa nálezu zemřelého i popis samotného zemřelého. V třetí části jsou uváděny další informace jako například stopy, které byly při ohledání místa činu zajištěny, zda byl využit služební pes a také jsou zde uvedeny podpisové doložky policistů provádějících ohledání místa činu, případně dalších osob, přítomných ohledání místa činu a kriminalistický technik.

V tomto případě byly na místě činu zajištěny biologické stopy, věcné stopy a pachové stopy. Protokol o ohledání místa činu byl vyšetřovatelem zaslán v kopii na státní zastupitelství.

K protokolu o ohledání místa činu byla dále přiložena fotografická dokumentace místa činu a videozáznam, kterou na místě provedl kriminalistický technik. Dále byly policejním orgánem ve věci sepsány úřední záznamy o zatím zjištěných skutečnostech. Jednalo se o úřední záznamy jak hlídky obvodního oddělení, ale i hlídky dopravních nehod a výjezdové skupiny SKPV.

Opatřením policejního orgánu byli dále přibráni soudní znalci z oboru zdravotnictví, k provedení soudní pitvy zemřelého. Dle trestního řádu bylo v případě soudní pitvy nutno přibrat dva soudní znalce k jejímu provedení. V rámci soudní pitvy byl dále přibrán soudní znalec z oblasti toxikologie, k provedení toxikologických rozborů u zemřelého. V uvedeném opatření o přibrání znalců bylo nutné uvést přesné označení znalců, kteří budou soudní pitvu provádět a dále otázky, na které mají znalci odpovědět. Jednalo se zejména o otázky k příčině úmrtí, ke způsobeným zraněním, a zda uvedená zranění mohla být způsobena v příčinné souvislosti s dopravní nehodou. Uvedené opatření o přibrání znalců bylo následně zasláno na příslušný ústav soudního lékařství. Toto vyšetřovatel prvotně zaslal elektronicky a poté i fyzicky s připojeným protokolem o ohledání místa činu a fotografickou dokumentací dopravní nehody. Opatření o přibrání znalců na soudní pitvu bylo zasláno v kopii na státní zastupitelství.

V uvedené věci bylo dále vyšetřovatelem zasláno opatření o přibrání znalce i soudnímu znalci z oboru silniční doprava, za účelem vypracování znaleckého posudku k průběhu nehody. Z takového znaleckého posudku jde zjistit celý průběh dopravní nehody. Opatření o přibrání znalce bylo znalci zasláno elektronicky a poté i fyzicky se kopií spisového materiálu. Opatření o přibrání tohoto soudního znalce bylo zasláno v kopii na státní zastupitelství.

Prostřednictvím operačního střediska policie byl vyrozuměn policejní intervent, který provedl vyrozumění pozůstalých.

5.3 POSTUP VYŠETŘOVATELE V RÁMCI PROVĚŘOVÁNÍ

Po provedení nezbytných prvotních úkonů ze strany výjezdové skupiny SKPV, a to jak na místě činu, tak i po zadokumentování této věci v informačním systému ETR, byl spisový materiál vedením SKPV, přidělen vybranému vyšetřovateli 1. oddělení obecné kriminality SKPV.

V rámci prověřování bylo nutné zjistit, kdo uvedené vozidlo řídil a zjistit příčinu vzniku dopravní nehody a její průběh. Vyšetřovatel si tak v informačním systému ETR stanovil plán prověřování. Jednalo se o úkony, které bylo potřeba v dané věci provést. Především se jednalo o výsledky účastníků nehody, kteří byli ve vozidle. Bylo zapotřebí však počkat, než budou osoby schopny výsledku. Dále bylo zapotřebí vyžádat odborná lékařská vyjádření ke zraněným osobám; nechat provést rozboru krve všech účastníků dopravní nehody a v případě potřeby provést vyhodnocení zajištěných stop na místě dopravní nehody.

Z následného výsledku první osoby bylo zjištěno, že tato měla sedět na místě spolujezdce. Ve vozidle byla připoutaná a při nehodě utrpěla zlomeninu nosu s krvácením z nosu. Uvedená výpověď tak zapadala do skutečností zjištěných při ohledání místa činu. Již na místě činu se předpokládalo, že osoba sedící na místě spolujezdce byla připoutána bezpečnostním pásem a pravděpodobně měla krvavé zranění v obličeji. Tato osoba navíc uvedla, kdo vozidlo řídil. Toto bylo následně potvrzeno i výsledky dalších osob a poté i samotným řidičem vozidla. Veškeré výpovědi souhlasili s poznatky zjištěnými při ohledání místa činu, s odbornými lékařskými vyjádřeními a dalším šetřením policie.

Lhůta pro prověřování v tomto případě byla v délce 3 měsíce. Tato lhůta byla v rámci prověřování na základě písemné žádosti vyšetřovatele, prodloužena státním zástupcem, jelikož ve věci zbývalo vyslechnout ještě jednoho z posádky vozidla, který nebyl schopen výslechu a dále nebyl k dispozici znalecký posudek ze soudní pitvy a znalecký posudek z oboru silniční doprava. Obecně se na tyto znalecké posudky čeká 2-3 měsíce. V případě vypracování znaleckého posudku z oblasti silniční doprava musel znalec vyčkat, až mu budou zaslány veškeré výslechy osob a znalecký posudek ze soudní pitvy. Tímto se tak délka prověřování prodloužila. Z důvodu končící prodloužené lhůty prověřování si musel vyšetřovatel zažádat u dozorujícího státního zástupce o opětovné prodloužení lhůty prověřování. V tomto případě se již jednalo o druhé prodloužení lhůty prověřování a tak musel vyšetřovatel celý spisový materiál zaslat k prostudování na státní zastupitelství. V případě tohoto úkonu je dobré udělat kopii spisu a tu zaslat na státní zastupitelství. Zastávám tohoto názoru, že originál spisu by měl mít vyšetřovatel u sebe, aby nedošlo k případné ztrátě některého z originálních dokumentů.

Do žádosti o prodloužení lhůty byly uvedeny úkony, které již byly vyšetřovatelem provedeny a úkony, které ještě zbývaly provést. Vzhledem k tomu, že se stále čekalo na znalecký posudek z oblasti silniční doprava, který byl nezbytný pro další postup vyšetřovatele, byla státním zástupcem žádost akceptována a lhůta prověřování prodloužena.

V rámci prověřování si dále vyšetřovatel vyžádal odborná lékařská vyjádření ke zraněným osobám ve vozidle. Zranění spolujezdci byli v rámci této trestní věci bráni jako poškozené osoby, a proto byli všichni poučeni, jako poškození a oběti trestného činu. Podle § 43 odstavce 3 trestního řádu mohli jako poškození také navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích škodu nebo nemajetkovou újmu, jež byla poškozeným trestným činem způsobena. Tento návrh je třeba učinit nejpozději u hlavního líčení, před zahájením dokazování a je-li sjednána dohoda o vině a trestu, je třeba návrh učinit nejpozději při prvním jednání o takové dohodě. V tomto případě se tak jednalo o nemajetkovou újmu. Žádná ze zraněných osob nepodala návrh, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit škodu. Taktéž žádná z osob nežádala podle § 160 odstavce 2 trestního řádu opis o zahájení trestního stíhání. Jde o to, že pokud je zahájeno trestní stíhání proti

konkrétní osobě, tedy obviněnému, má poškozený právo požádat o zaslání usnesení o zahájení trestního stíhání této osoby. Dále byli všichni zranění poučeni o poskytování informací v trestním řízení a osobách na něm zúčastněných. Zkráceně se jedná o nezveřejňování informací a údajů o osobách, se kterými v rámci trestního řízení přijdou zúčastněné osoby do styku.

V tomto případě však v pozici poškozeného nebyly jen osoby, kterým vzniklo zranění při dopravní nehodě. Jednalo se dále o zdravotní pojišťovny poškozených (zraněných osob), kterým vznikla škoda v souvislosti s léčbou zraněných. Zdravotní pojišťovny se jako poškozené připojily k trestnímu řízení s nárokem na náhradu škody.

Jelikož při dopravní nehodě došlo k úmrtí jednoho ze spolujezdců, musely být, jako poškozené osoby dále poučeni všichni rodinní příslušníci a to jak rodiče zemřelého, prarodiče, sourozenci, manželka, případně družka a děti zemřelého. V tomto případě museli být poučeni rodiče a sourozenci. Celkem tedy bylo poučeno 5 rodinných příslušníků zemřelého. Vzhledem k tomu, že prověřovaná osoba byla zároveň rodinným příslušníkem zemřelého, žádný z výše uvedených poškozených se tak nepřipojil k trestnímu řízení s nárokem na náhradu škody.

Vyšetřovatelem byly v rámci prověřování vyžádány příslušné zprávy k osobě obviněného. Jednalo se o zprávu z místa bydliště, výpis z evidenční karty řidiče a rejstřík trestů. Zpráva z místa bydliště byla vyžádána z Městského úřadu, dle místa trvalého bydliště prověřovaného. V této zprávě se uvádí, zda se prověřovaná osoba v posledních pěti letech dopustila nějakého přestupku. Výpis z evidence řidičů se vyžaduje z příslušného registru řidičů. Z tohoto lze zjistit, zda osoba vlastní řidičský průkaz, zda nemá zákaz řízení, popřípadě zda se v minulosti dopustila nějakého přestupku v rámci silničního provozu. Tyto informace jsou důležité pro případnou změnu právní kvalifikace, případně jako přitěžující okolnosti. Žádosti na příslušné instituce byly odeslány prostřednictvím datových zpráv. Taktéž odpovědi jsou zasílány datovými zprávami. Sdělení od institucí jsou doručovány zpravidla do 3 dnů. V naléhavých případech je možné sdělení obdržet ještě téhož dne. Dále byl vyžádán opis rejstříků trestů prověřovaného, který má policejní orgán ihned k dispozici. Rejstřík trestů slouží hlavně pro doložení, zda osoba již byla v minulosti trestána. V daném případě bylo rozhodující, zda byl prověřovaný již v minulosti potrestaný například za nějakou dopravní nehodu apod. Prověřovaný měl čistý trestní rejstřík a neměl žádné

přestupky. Tyto veškeré zprávy z příslušných institucí bylo nutné průběžně aktualizovat. V trestním spise nesmí být žádná z těchto zpráv starší 3 měsíce.

Z výsledků jednotlivých účastníků dopravní nehody bylo zcela zjevné, kdo v době dopravní nehody řídil. Toto bylo dále podloženo odbornými lékařskými vyjádřeními, ohledáním místa činu a znaleckým posudkem z oboru silniční doprava, ze kterého mimo jiné vyplynulo, že řidič vozidla překročil nejvyšší povolenou rychlost v daném úseku a navíc při chvilce nepozornosti strhl řízení do protisměru a poté prudce zpět, přičemž došlo ke smyku a následnému vyjetí z vozovky a převrácení vozidla.

Z pitevního protokolu bylo dále zjištěno, že k úmrtí osoby došlo v souvislosti s dopravní nehodou, kdy i vzniklá smrtelná zranění odpovídaly průběhu dopravní nehody. Provedeným prověřováním bylo tedy zjištěno, kdo vozidlo v době dopravní nehody řídil, dále že tento řidič byl pod vlivem alkoholu, před dopravní nehodou se plně nevěnoval řízení vozidla a na daném úseku překročil nejvyšší povolenou rychlost a v souvislosti s tímto zapříčinil smrt jednoho ze spolujezdců.

Jelikož nebyly dány žádné důvody pro odložení věci ani odevzdání věci jinému orgánu, rozhodl vyšetřovatel o zahájení trestního stíhání osoby, jako osoby obviněné. Bylo tak zahájeno vyšetřování.

Některé trestní věci lze provést v rámci zkráceného přípravného řízení, ale v tomto případě nebyly naplněny podmínky pro jeho provedení. Zkrácené přípravné řízení by bylo možné provést nejpozději ve lhůtě dvou měsíců od zahájení úkonů trestního řízení, což v tomto případě nebylo naplněno.

5.4 POSTUP VYŠETŘOVATELE V RÁMCI VYŠETŘOVÁNÍ

V daném případě bylo vyšetřovatelem zahájeno trestní stíhání osoby, jako osoby obviněné. Toto bylo provedeno tak, že vyšetřovatelem bylo sepsáno usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 odstavce 1 trestního řádu. Uvedené usnesení obsahovalo označení policejního orgánu, který usnesení vydal, číslo jednací, pod kterým byl trestní spis veden a datum vyhotovení usnesení.

Usnesení má tři části. Jedná se o výrokovou část usnesení, kde je uvedeno, proti které osobě bylo zahájeno trestní stíhání, v jaké trestní věci, dle jakého paragrafového znění a v čem je trestný čin spatřován. Druhou částí usnesení je odůvodnění. V této části policejní orgán odůvodňuje zahájení trestního stíhání. Uvádí zde veškeré podklady a důkazní prostředky, ze kterých policejní orgán vycházel a které jej vedly k zahájení

trestního stíhání. V třetí části usnesení se uvádí poučení o možnosti odvolacího prostředku. V případě usnesení je proti němu možné podat stížnost a to do 3 dnů od doručení uvedeného usnesení. V uvedeném případě musel vyšetřovatel do usnesení dále uvést poučení o možnosti zvolit si obhájce, jelikož byly dány důvody nutné obhajoby.

Důvod nutné obhajoby byl dán tím, že horní hranice trestu odnětí svobody převyšovala 5 let. V tomto případě tak musel mít obviněný obhájce již v přípravném řízení. Obviněný byl poučen o tom, že si obhájce může zvolit do pěti dnů od obdržení usnesení o zahájení trestního stíhání. Pokud by si obhájce nezvolil v uvedené lhůtě, musel by vyšetřovatel, prostřednictvím příslušného soudu, zažádat o ustanovení obhájce obviněnému.

V tomto případě si obviněný sám zvolil obhájce, kdy ke spisu doložil plnou moc ohledně zastupování v trestní věci advokátem. Usnesení dále obsahuje podpisové doložky policejního orgánu a otisk úředního kulatého razítka se státním znakem.

Usnesení bylo následně vyšetřovatelem zasláno doporučeně obviněnému, tak aby bylo v rámci trestního spisu podloženo převzetí usnesení, od kterého se poté odvíjí 3 denní lhůta na podání stížnosti proti usnesení. Dále muselo být usnesení zasláno do 48 hodin na státní zastupitelství. Usnesení bylo dále zasláno obhájci obviněného a to prostřednictvím datové zprávy.

Po doručení usnesení o zahájení trestního stíhání obviněnému i jeho obhájci, byla kopie tohoto usnesení společně s kopiemi doručenek o převzetí usnesení ze strany obhájce i obviněného, zaslány na příslušné okresní státní zastupitelství.

V tomto případě si obviněný ani obhájce nepodali proti usnesení o zahájení trestního stíhání stížnost.

Vyšetřovatelem bylo obviněnému i jeho obhájci zasláno předvolání obviněného na výslech. V tomto předvolání bylo uvedeno, kde a kdy se má obviněný dostavit. Obviněný byl v tomto předvolání poučen o následcích nedostavení se k výslechu. V případě nedostavení mu hrozilo předvedení či pořádková pokuta.

Obviněný i obhájce se k výslechu dostavili. Ze strany vyšetřovatele byla před započítím výslechu dána obhájci možnost, aby si s obviněným promluvil bez přítomnosti třetí osoby. Tohoto práva obhájce nevyužil.

Bylo tak přistoupeno k výslechu obviněného, který se k věci přiznal a vylíčil průběh před nehodou i po nehodě. Jeho výpověď zapadala do výpovědí dalších účastníků dopravní nehody i do poznatků zjištěných šetřením policejního orgánu.

Po skončení výslechu bylo obviněnému oproti podpisu předáno vyrozumění o možnosti prostudovat trestní spis. Vyrozumění o možnosti prostudovat trestní spis bylo zasláno i do datové schránky obhájce. Obhájce i obviněný se v následujícím týdnu dostavili k prostudování trestního spisu. Vyšetřovatel po prostudování trestního spisu ze strany obviněného i obhájce, vyhotovil záznam o prostudování spisu. Obviněný ani obhájce neměly žádné návrhy na doplnění vyšetřování. Všechny přítomné strany tento záznam podepsaly. Záznam byl založen na konec trestního spisu a očíslován pořadovým číslem.

Po provedení těchto úkonů byl ze strany vyšetřovatele sepsán návrh na podání obžaloby podle § 166 odst. 3 TR a zaslán společně s trestním spisem na státní zastupitelství. Státním zástupcem byla poté ve věci podána na soud obžaloba, čímž bylo ukončeno přípravné řízení a bylo zahájeno hlavní líčení.

ZÁVĚR

Trestní řízení je velmi široký a obsáhlý proces, ve kterém figurují nejrůznější subjekty trestního řízení. Celé trestní řízení je však obsáhlé a nebylo možné obsáhnout veškeré informace v rámci bakalářské práce.

V úvodních kapitolách tak bylo obecně charakterizováno trestní řízení a jednotlivá stádia trestního řízení a také ty nejzákladnější subjekty trestního řízení, se kterými se můžeme v souvislosti s trestním řízením setkat.

V souvislosti s trestním řízením byly uvedeny základní zásady trestního řízení, které se prolínají v jednotlivých stádiích trestního řízení, a které jsou pro průběh trestního řízení velmi důležité a rozhodující.

Hlavní částí bakalářské práce bylo přiblížit přípravné řízení, jakožto první stádium trestního řízení. Přípravné řízení zde bylo dále rozděleno na jednotlivé fáze přípravného řízení a to postup policejního orgánu před zahájením trestního stíhání, tzv. prověřování a postup policejního orgánu po zahájení trestního stíhání, tzv. vyšetřování. Tyto jednotlivé fáze byly dále upřesněny a popsány jednotlivé úlohy policejního orgánu, které jsou v nich prováděny a způsob, jakým se provádí.

Spousta lidí si policejní práci představuje tak, jak ji vidí například v televizních seriálech. V reálném světě je vše úplně jiné. Například největší část pracovní náplně vyšetřovatelů SKPV je založena na administrativní činnosti. Vyšetřovatel musí sepsat usnesení o zahájení trestního stíhání a toto zaslat obviněnému, obhájci a státnímu zástupci. Poté písemně vyhotoví předvolání obviněného k výslechu. Následný výslech musí být také písemně zadokumentován. Žádost na jakoukoliv instituci musí být v písemné podobě. Jde tedy o celou řadu činností, o kterých běžný občan nemá ani zdání.

Ve filmu například policisté provedenou domovní prohlídku a mají hotovo. Ve skutečnosti si musí vyšetřovatel písemně vyžádat souhlas k domovní prohlídce, který nemusí být nakonec ani udělen. I před provedením domovní prohlídky musí být proveden výslech osoby, u které se má domovní prohlídka vykonávat. Po skončení

tohoto úkonu nastává opět administrativní činnost ohledně zaprotokolování průběhu domovní prohlídky a jejího výsledku. Takových činností je nespočet.

Cílem bakalářské práce bylo tedy popsat trestní řízení a hlavně přípravné řízení a to od jeho počátku až po skončení přípravného řízení. Cílem bylo běžnému čtenáři, ale i například příslušníkům PČR přiblížit tuto problematiku a úlohy policejního orgánu.

K dosažení uvedeného cíle bakalářské práce bylo využito jak teoretických poznatků obsažených v teoretické části práce, ale i modelového případu uvedeného v praktické části.

Cílem tak bylo teoretické poznatky přenést do praktické části, pro ještě lepší pochopení věci, což považuji za úspěšné.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

FRYŠTÁK, M. a kol. *Trestní právo hmotné a procesní*. 1. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. ISBN 978-80-86708-51-5.

JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 864 s. ISBN 978-80-8757-644-1.

ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád*. 6. vydání, Praha: C. H. Beck, 2008, 3004 s. ISBN 978-80-7400-043-0

Seznam použitých internetových zdrojů

Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

Zákon č. 141/1961 Sb., *Trestní řád* [online]. © 2000-2017. ISSN 1802-9736. Dostupné z <http://zakony.kurzy.cz/141-1961-trestni-rad/>

Zákon č. 141/1961 Sb., *o trestním řízení soudním* [online]. © 1998 – 2017. Dostupné z: http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni_rad/

SEZNAM ZKRATEK

atd.	- a tak dále
apod.	- a podobně
č.	- číslo
ETR	- evidence trestního řízení
např.	- například
OSPOD	- orgán sociálně právní ochrany dětí
Sb.	- sbírky
SKPV	- Služba kriminální policie a vyšetřování
TŘ	- Trestní řád
tr. ř.	- trestního řádu
tzv.	- tak zvané

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Jan Motáň

Obor: Bezpečnostní činnosti

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Úloha Policie České republiky v rámci přípravného řízení

Rok: 2017

Počet stran textu bez příloh: 52

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 3

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 3

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Víšek